

REGIONALNE I SVJETSKE ORGANIZACIJE

UJEDINJENI NARODI

- organizacija osnovana 1945. (naslijedila je Ligu naroda)
- 193 članice
- sjedište: **New York**
- Hrvatska je članica od 1992.
- sastoji se od 6 tijela:
 1. Opća skupština
 2. Vijeće sigurnosti
 3. Gospodarsko i socijalno vijeće
 4. Međunarodni sud
 5. Tajništvo UN-a
 6. Starateljsko vijeće

ZEMLJE ČLANICE UJEDINJENIH NARODA

Zemlje koje nisu članice: Vatikan (promatrač), Zapadna Sahara, Palestinska samouprava i Antarktika

GLAVNA TIJELA UN-a

1. **Opća skupština** – najveće i glavno tijelo, sve zemlje članice
2. **Vijeće sigurnosti** – zaduženo za očuvanje mira i sigurnosti u svijetu
– **5 stalnih članica** (s pravom veta): Kina, Francuska, Ruska Federacija, UK i SAD i **10 nestalnih** (na 2 godine; Hrvatska 2008./09.)
3. **Gospodarsko i socijalno vijeće** – brine o rješavanju ekonomskih, socijalnih i okolišnih izazova – 54 člana
4. **Međunarodni sud** – za rješavanje sporova i nesuglasica između članica UN-a; sjedište u Den Haagu (15 sudaca na 9 godina)
5. **Tajništvo** – brine o poslovanju i provođenju odluka i kao administracija UN-a; na čelu je glavni tajnik – Ban Ki-Moon
6. **Starateljsko vijeće** – nastalo kao tijelo koje je trebalo nadzirati proces osamostaljenja 11 država – 1994. privremeno obustavljen rad

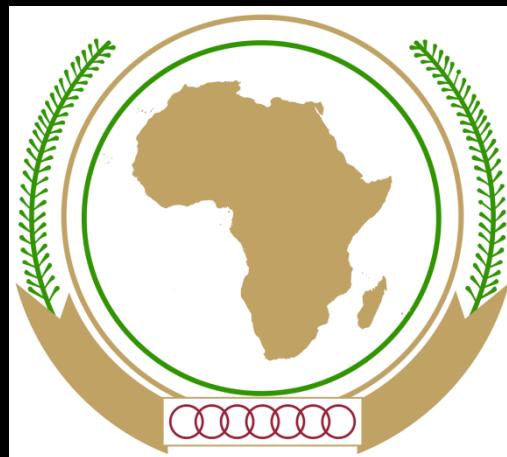
VIJEĆE EUROPE

- najstarija europska organizacija – osnovana 1949. g
- cilj joj je **promicanje jedinstva i suradnje u Europi**
- zalaže se za političku, socijalnu, pravnu suradnju i suradnju u kulturi u Europi
- sjedište je u **Starsbourgu** i okuplja **47 članica** – Hrvatska članica od 1996.

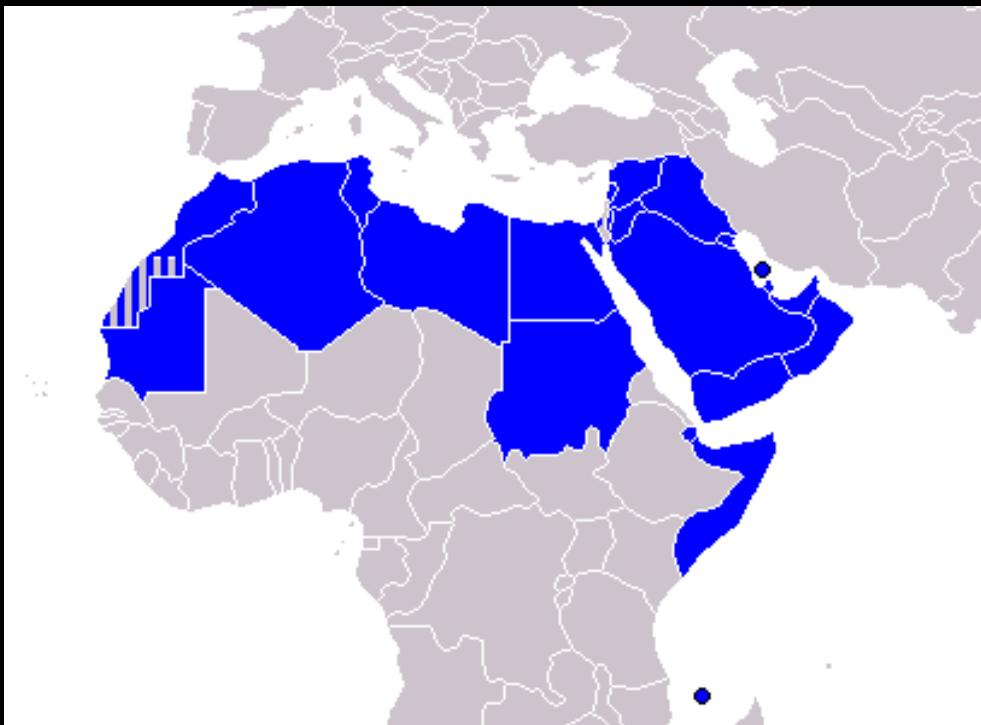
OAJ – Organizacija afričkog jedinstva

- osnovana 1963. u **Addis Abebi** (središte organizacije)
- **cilj:** borba za dekolonizaciju Afrike i suradnju afričkih država s ciljem stvaranja jedinstvenog afričkog tržišta
 - organizacija je raspuštena 2003. i zamijenila ju je **Afrička unija**
- **Afrička unija** – promiče demokraciju, ljudska prava i ekonomski razvoj Afrike
 - članice su sve afričke države (54) osim Maroka a države koje zahvati kriza privremeno se isključe

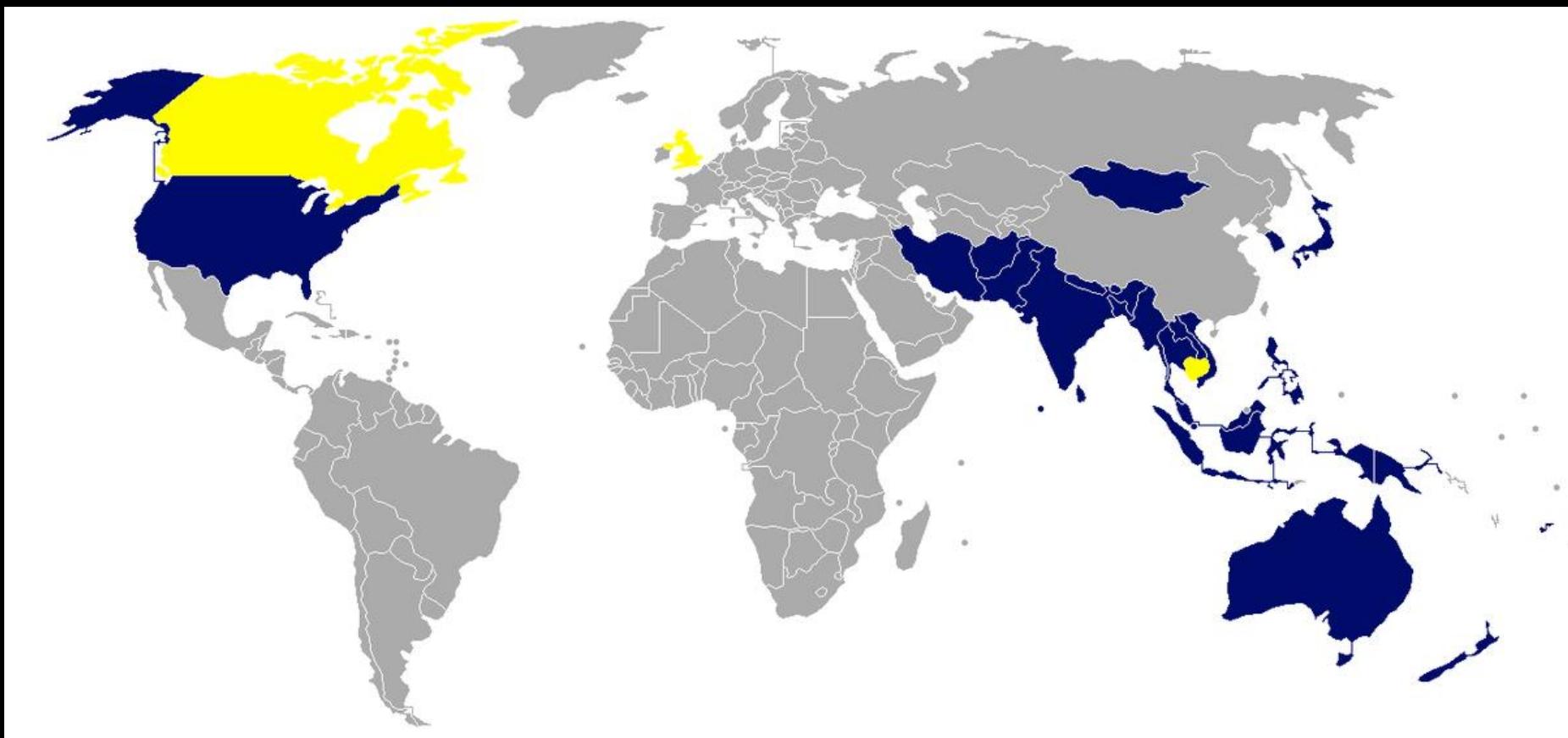
OSTALE POLITIČKO-EKONOMSKE ORGANIZACIJE

- **ARAPSKA LIGA** – regionalna organizacija država sjeverne Afrike i jugozapadne Azije – osnovana 1945.
 - sjedište u **Kairu**
 - ima 22 članice
 - promiče interes i suradnju arapskog svijeta

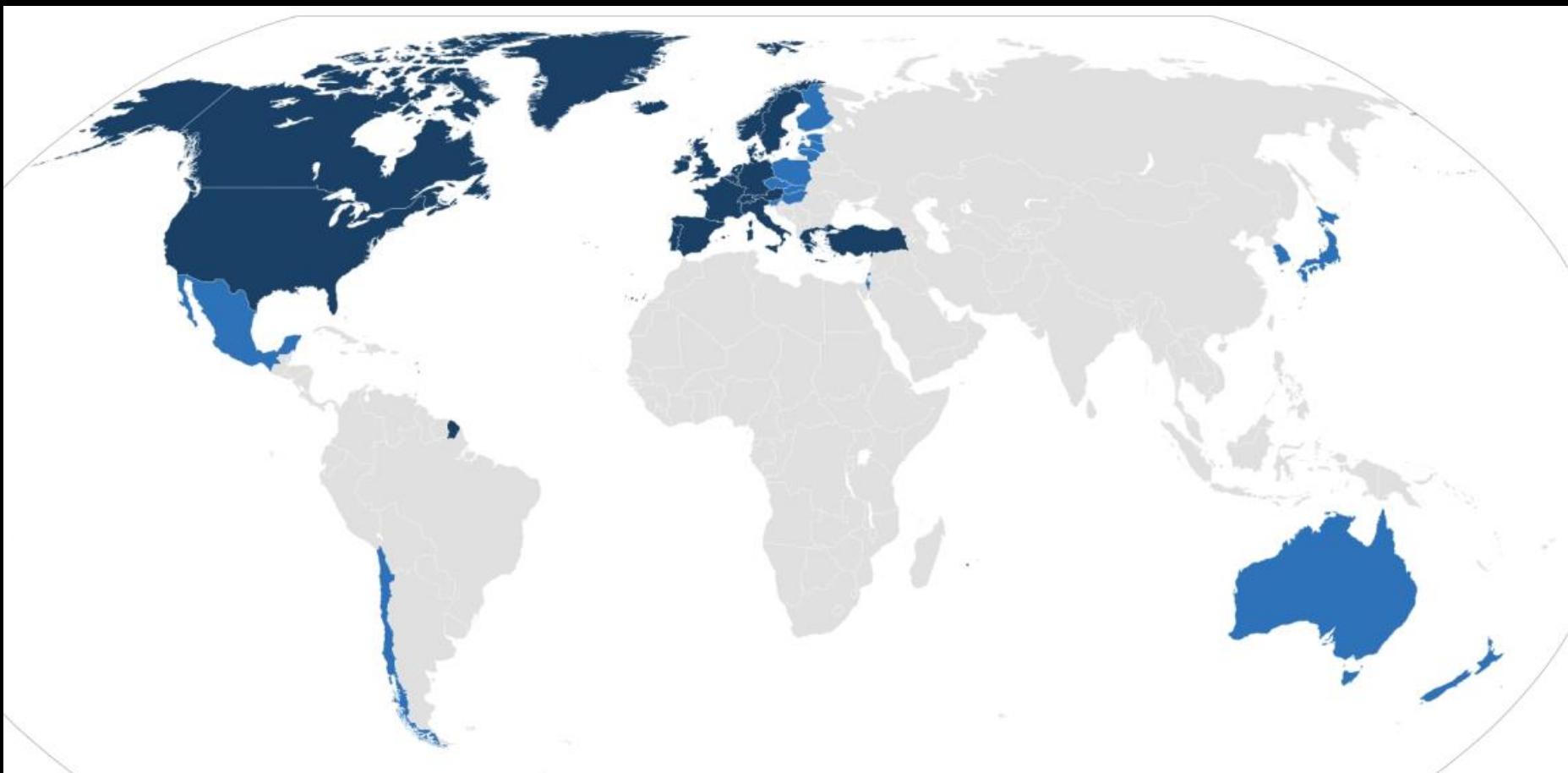
OSTALE POLITIČKO-EKONOMSKE ORGANIZACIJE

- **COLOMBO PLAN** – Colombo plan za koopreativni gospodarski razvoj u Azijsko-pacifičke regije

OSTALE POLITIČKO-EKONOMSKE ORGANIZACIJE

- **OECD** – Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj – ima 34 članice
 - zemlje s visokim HDI-jem (*human development index*)
 - sjedište u **Parizu**

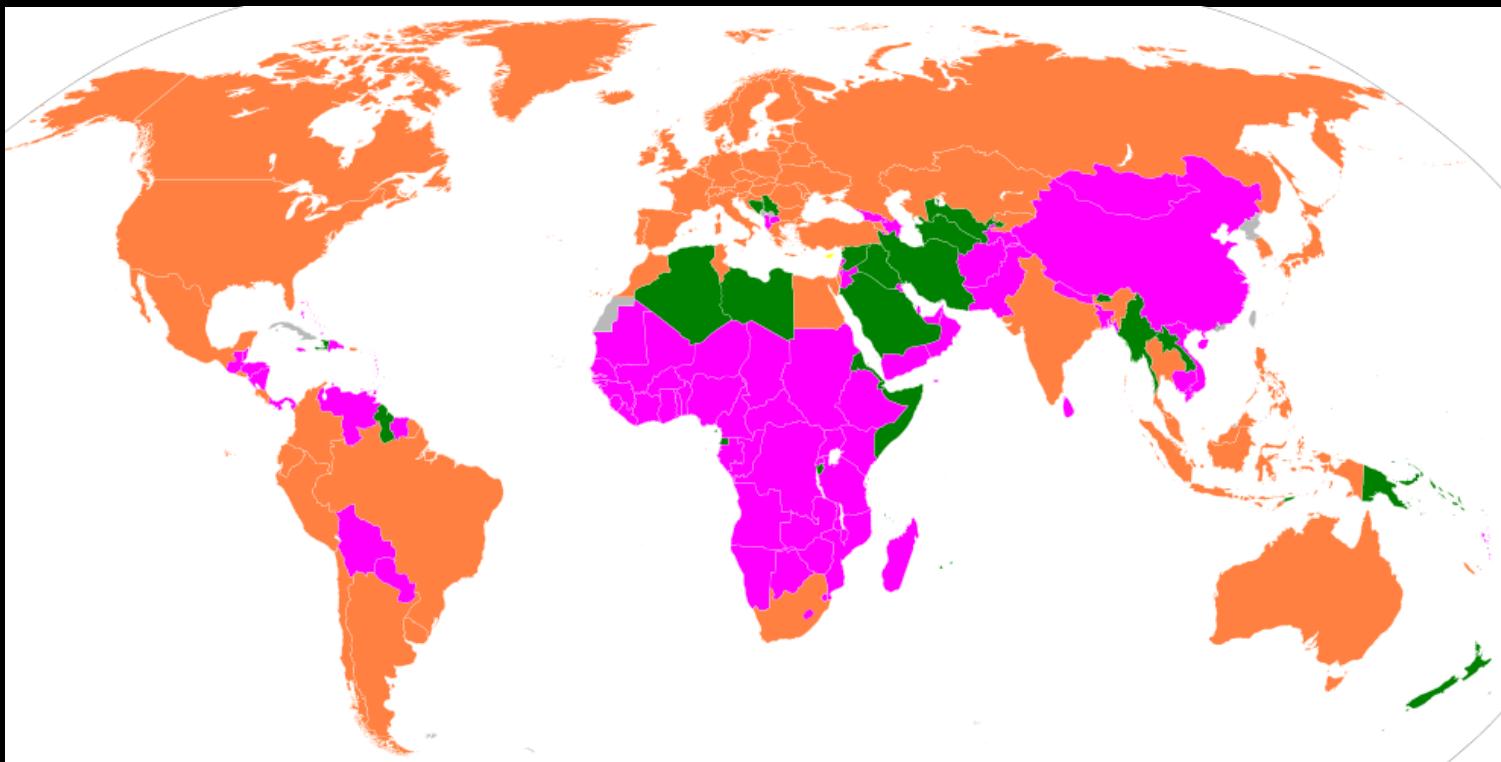
OSTALE POLITIČKO-EKONOMSKE ORGANIZACIJE

- **Svjetska banka** – organizacija za financijsku pomoć srednje i slabije razvijenim zemljama
 - ima 170 članica – sjedište u **Washingtonu**

OSTALE POLITIČKO-EKONOMSKE ORGANIZACIJE

- **MMF – Međunarodni monetarni fond** – organizacija za nadziranje globalnog finansijskog sustava
 - cilj organizacije je stabilizacija međunarodnih tečaja i liberalizacija ekonomske politike
 - ima 188 članica – središte u **Washingtonu**

OSTALE POLITIČKO-EKONOMSKE ORGANIZACIJE

- **G8** – forum koji čini 8 najrazvijenijih država svijeta
 - ministri pojedinih resora raspravljaju o određenim pitanjima
 - nema administrativnu strukturu niti sjedište
 - **Kanada, SAD, UK, Francuska, Njemačka, Italija, Japan i Rusija**

OPEC – Organizacija država izvoznica nafte

- organizacija određuje godišnju količinu proizvodnje i cijene nafte
- raspolaže s **2/3 svjetskih rezervi nafte**, a **proizvodi oko 1/3 svjetske nafte**
- sjedište u **Beču**
- **članice:** Alžir, Angola, Ekvador, Iran, Irak, Kuvajt, Libija, Nigerija, Katar, Saudijska Arabija, UAE, Venezuela, Kongo, Ekvatorijalna Gvineja, Gabon

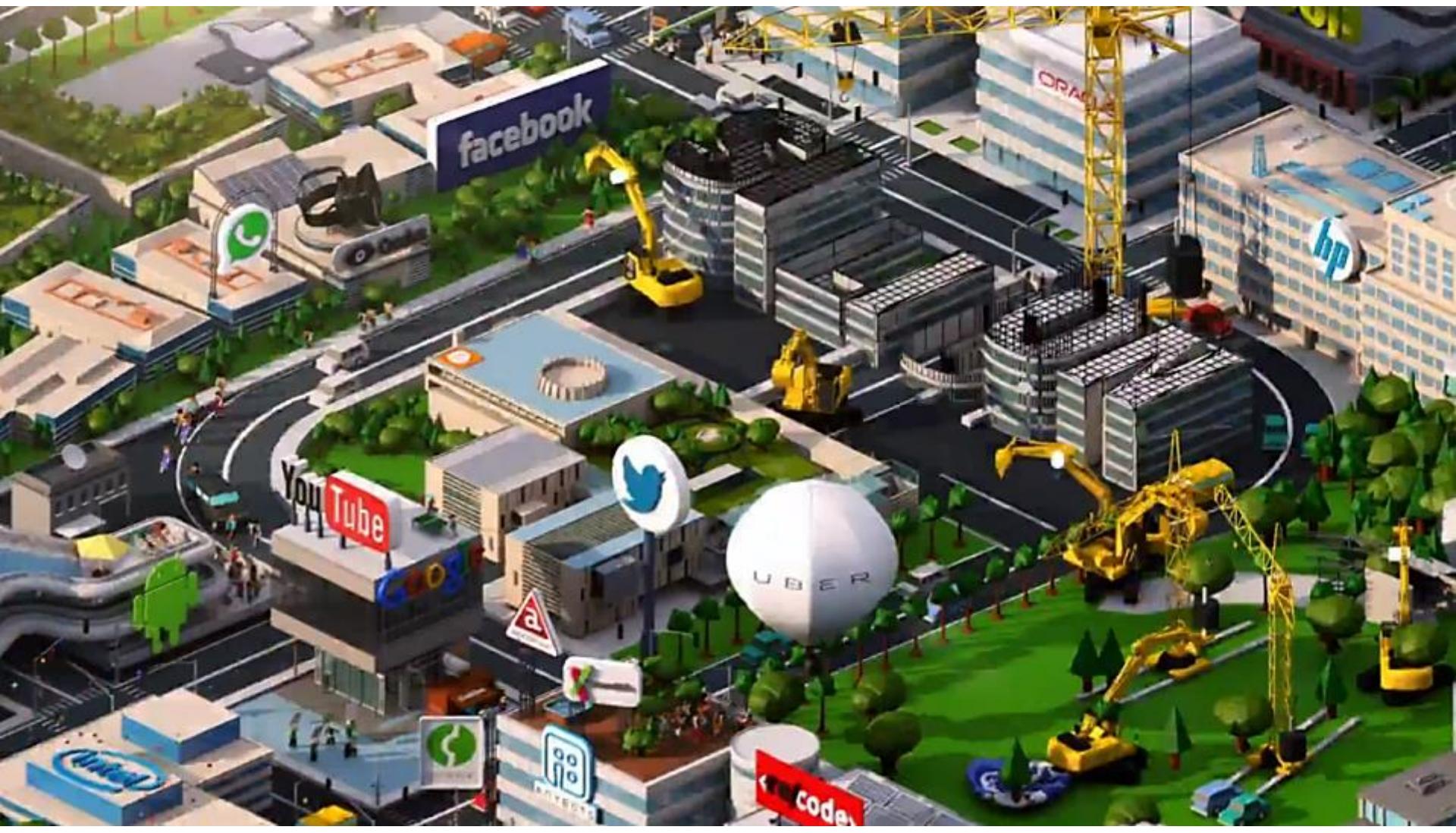

NATO – sjevernoatlantski vojni savez

- osnovan 1949. u Washingtonu zbog „hladnog rata” kao protuteža Varšavskom paktu (vojni savez zemalja istočnog bloka)
- poslije hladnog rata NATO se širi i postaje međunarodna vojna organizacija
- Hrvatska članica od 2009.
- sjedište je u **Bruxellesu**

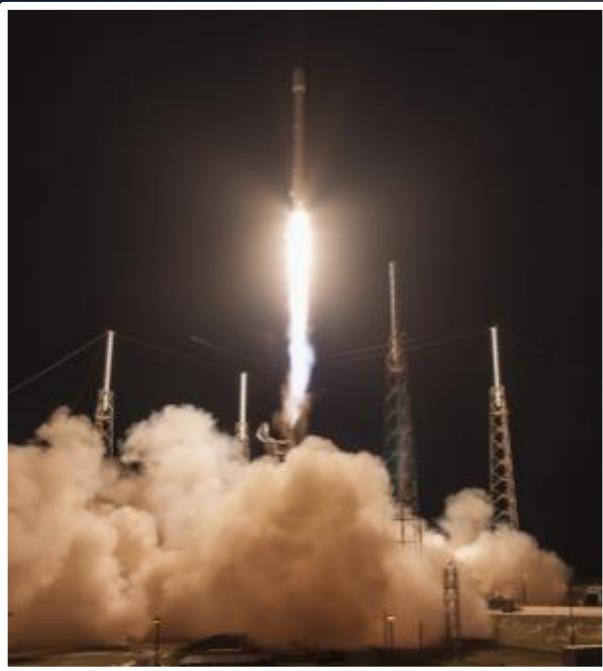

TEHNOLOŠKI PARKOVI I PODUZETNIČKE ZONE

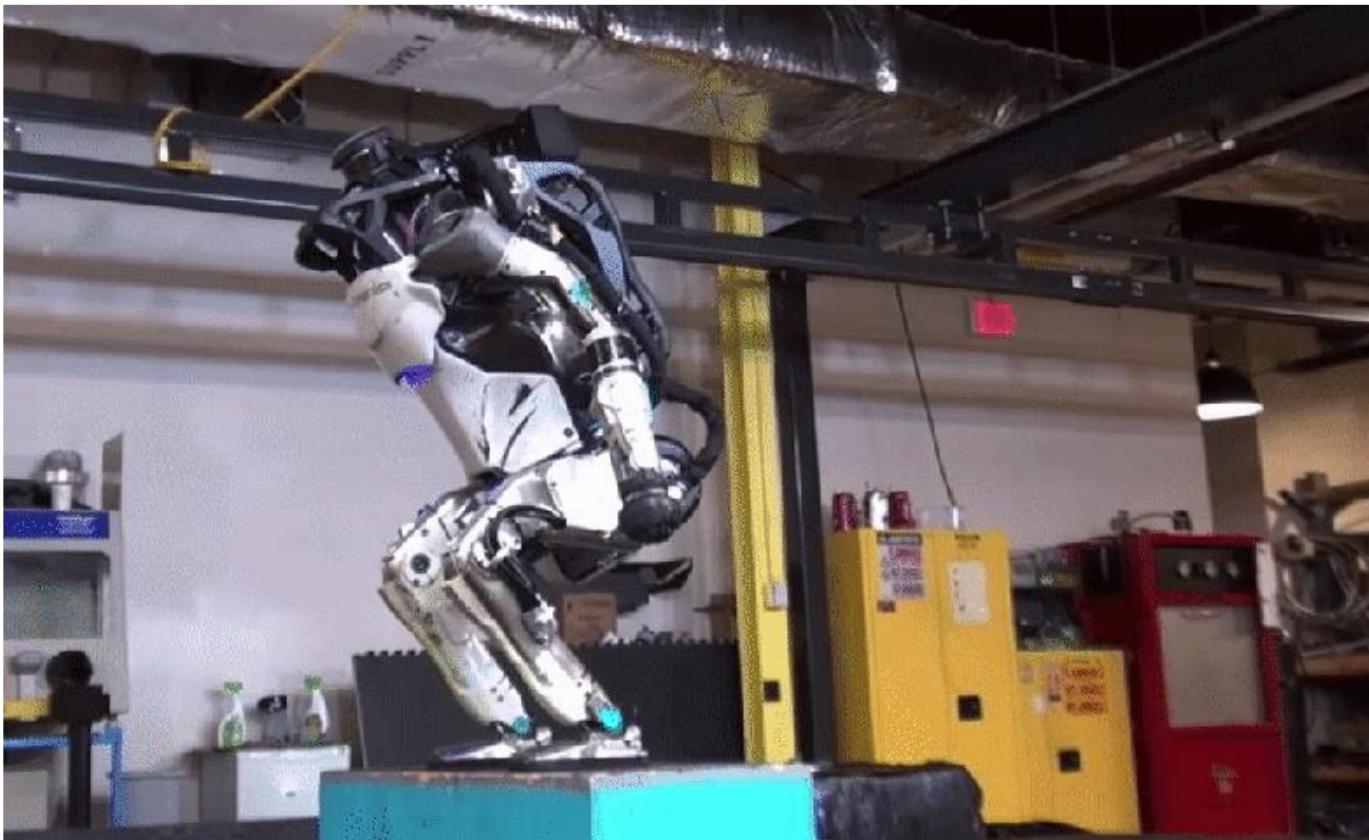
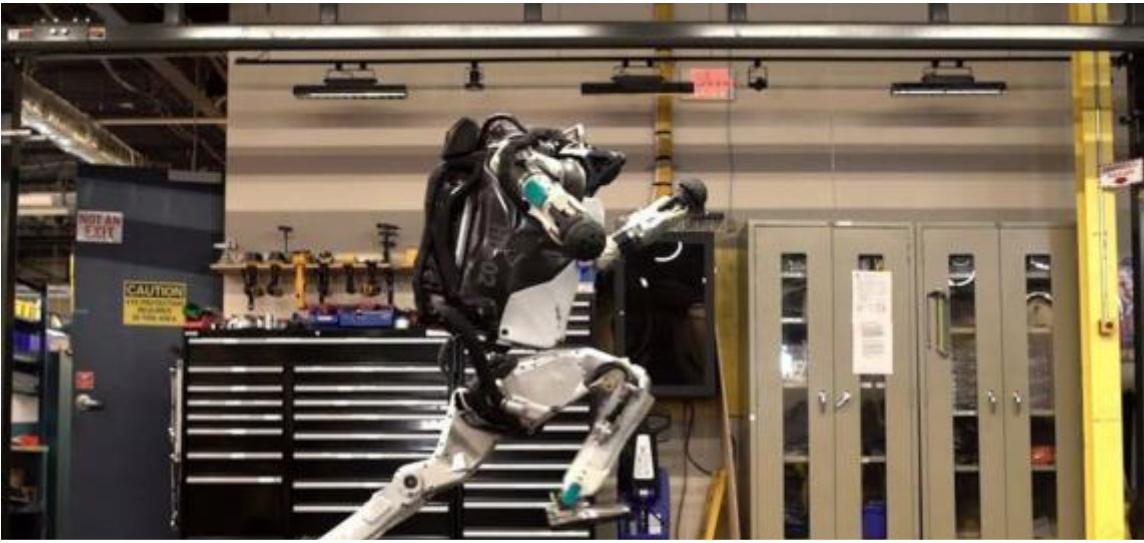

ČISTA INDUSTRIJA

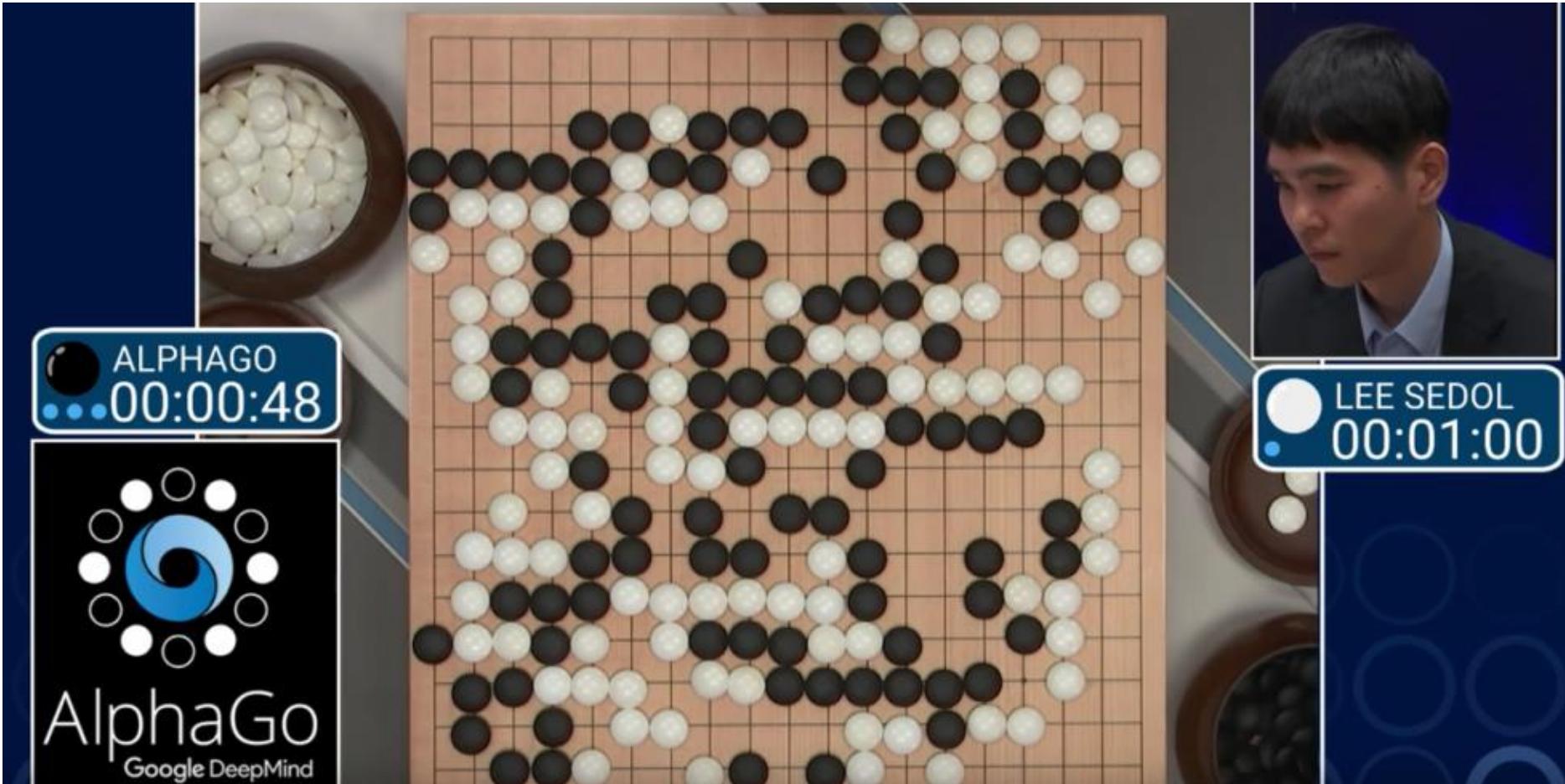
- lokacija industrije mijenjala se u prostoru i vremenu
- u prošlosti je za industriju bila važna **lokacija** (*raspoloživost radne snage, kapitala i sirovina*), danas je važnije **znanje i inovacije**
- **INDUSTRIJE BUDUĆNOSTI** – one industrije koje će u sljedećem razdoblju ostvarivati nadprosječan rast
 - *mikroelektronika, biotehnologija, nanotehnologije, znanstvene industrije novih materijala, telekomunikacija, robotika, razvoj umjetne inteligencije, letovi u svemir...*
 - zahtijevaju goleme količine **znanja i inovacija**

© 2015 MICHAEL SEELEY / SPACEFLIGHT INSIDER

2016. - AlphaGo vs. Lee Sedol 4:1

LOKACIJSKI FAKTORI

- srednje i slabije razvijene zemlje:

- prigradske zone
- rubni dijelovi grada
- uz prometna čvorišta

Rijeka

Split

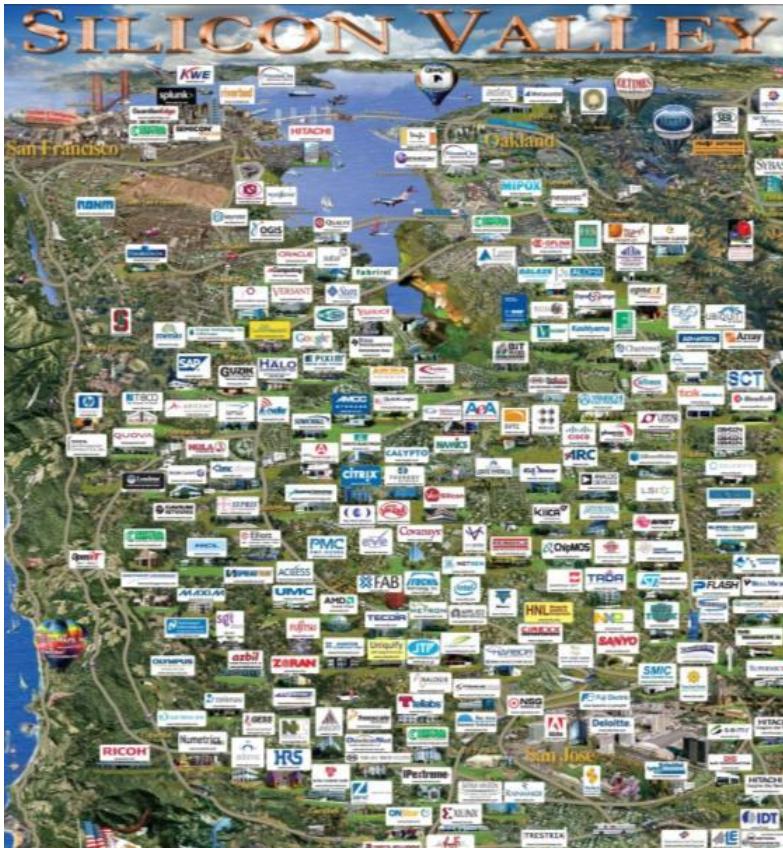

Zadar

LOKACIJSKI FAKTORI

- srednje i slabije razvijene zemlje:
 - prigradske zone
 - rubni dijelovi grada
 - uz prometna čvorišta
- visokorazvijene zemlje:
 - kvalificirana radna snaga
 - razvijenost infrastrukture
 - ekološka ograničenja
 - cijene zemljišta
 - državna regulativa
 - kapital
 - faktori susjedstva

INDUSTRIJA TEŽI OKRUPNJAVA

- okupljanjem različitih industrijskih grana i planskim mjerama unutar gradova ili na rubu gradova nastaju **industrijske zone**
 - prva planirana ind. zona nastala je 1932. u Newcastleu u SAD-u
- **litoralizacija** – koncentracija stanovništva i gospodarstva na obali
- smještanje industrije uz luke te gigantizam u pomorskom prometu
- **lučko-industrijske zone** – područja gdje se smjestila teška i laka industrija (nastale kao posljedica litoralizacije)

Područje Velikog Tokija (Tokyo – Yokohama)

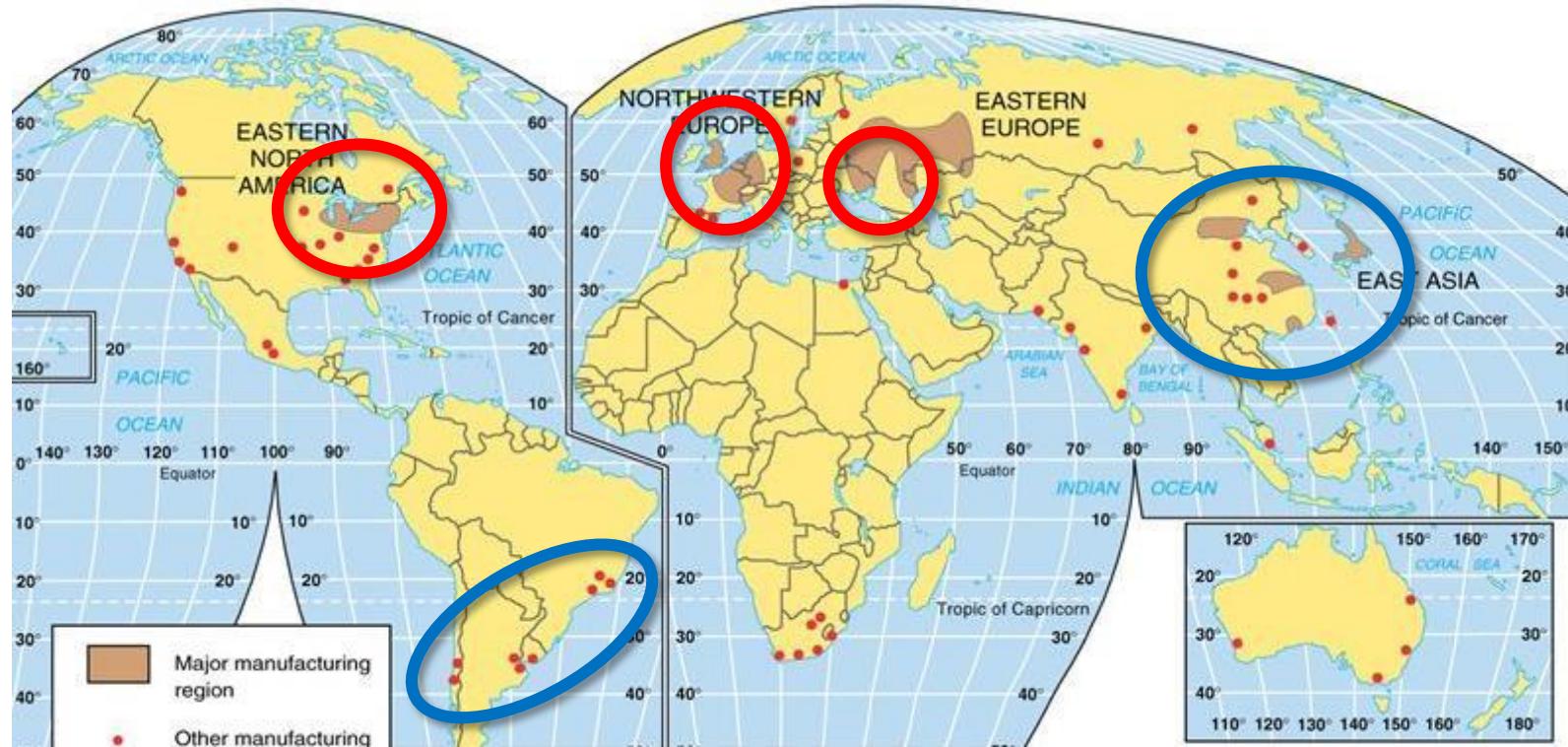
Tokijski zaljev

Luka Shanghai

INDUSTRIJA TEŽI OKRUPNJAVAJU

- **INDUSTRIJSKE REGIJE** – veća, cjelovita geografska područja u kojima je industrija najvažniji čimbenik preobrazbe okolice
 - Rhur (Njemačka), sjeveroistok SAD-a, srednja Engleska, Lombardija (Italija), Donbas (Ukrajina)
 - **nove industrijske regije** niču uz obalu Kine i drugim državama istočne i jugoistočne Azije te državama Latinske Amerike

INDUSTRIJA TEŽI OKRUPNJAVA

- **INDUSTRIJSKI PARK** – područje koje okuplja poslovne subjekte koji **primarno obavljaju aktivnost proizvodnje**

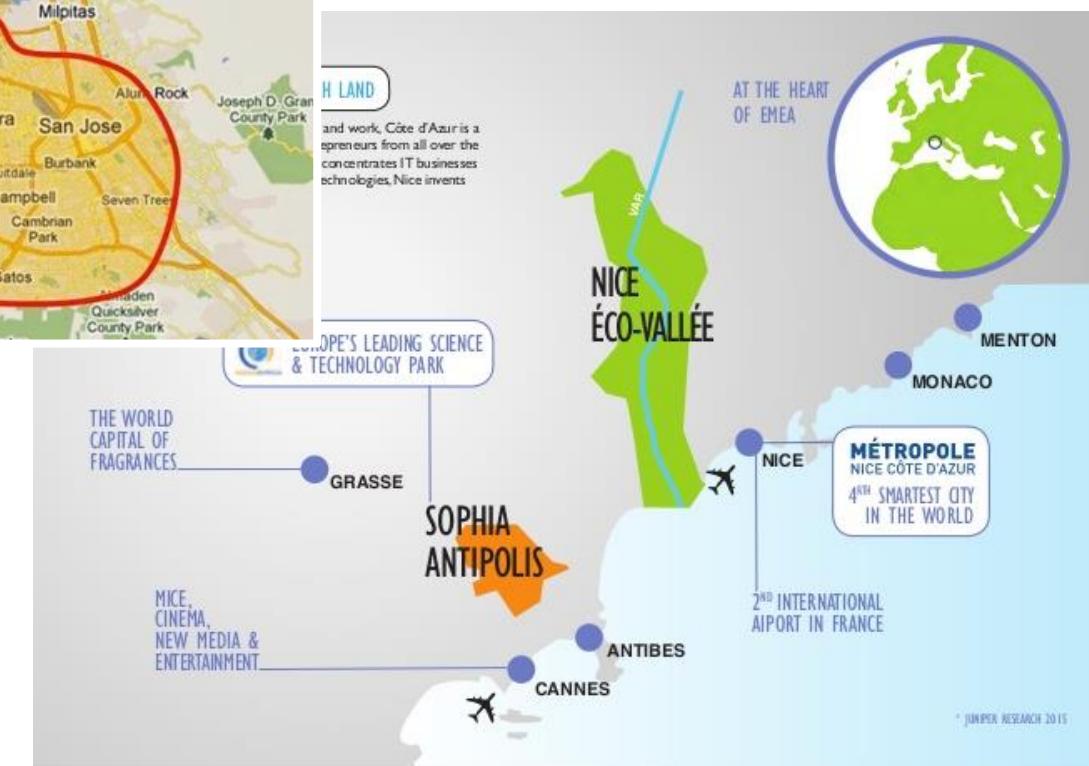
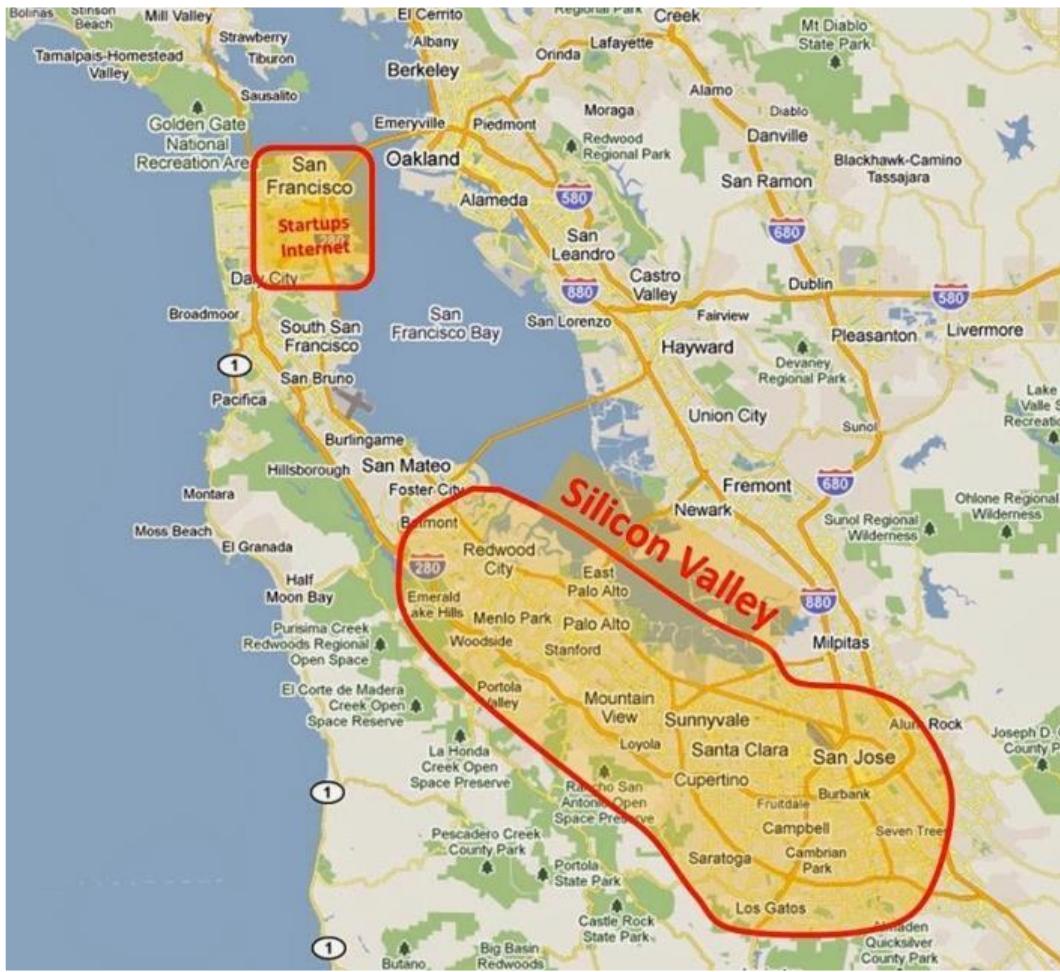
I

INDUSTRIJA TEŽI OKRUPNJAVA

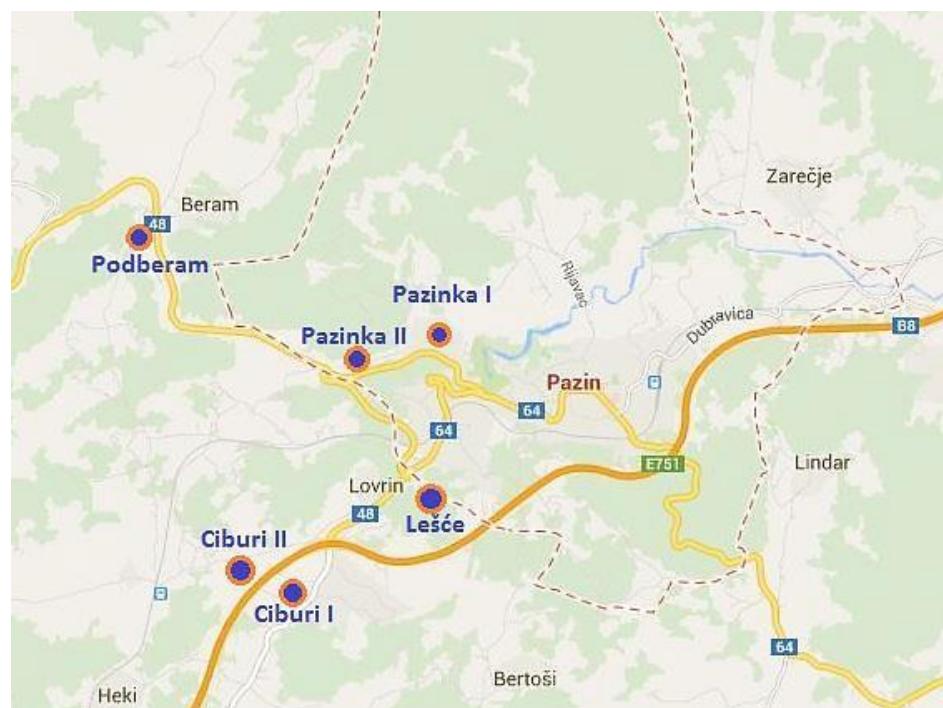
- **TEHNOLOŠKI PARKOVI** – integriraju znanstvena istraživanja, razvoj novih tehnologija, proizvodnju i usluge
 - u Europi se koristi termin **TEHNOPOLIS** ili znanstveni park
 - obično se smještaju uz velika cestovna čvorišta ili zračne luke
 - vodeći **tehnopark** Europe – **Sophia Antipolis** u Francuskoj (1969.); u SAD-u **Silicijska dolina**

INDUSTRIJA TEŽI OKRUPNJAVA

- **PODUZETNIČKE ZONE** – zone oko grada koje imaju posebne povlastice (manja naknada za prostor, besplatne režije i sl.) gdje su smještene različite institucije i djelatnosti

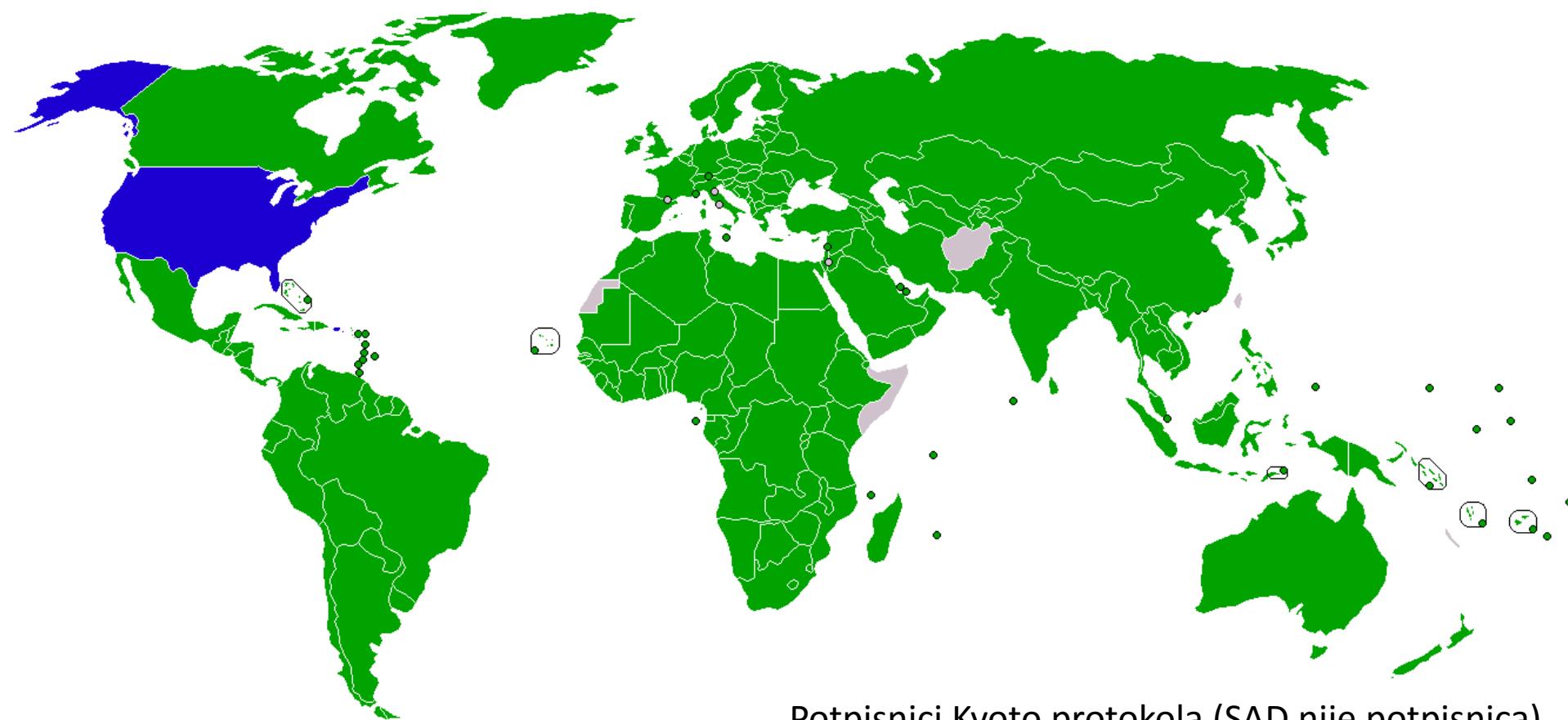
EKOLOGIJA I GOSPODARSKI RAZVOJ

NARUŠAVANJE PRIRODNE RAVNOTEŽE

- ekološke promjene sredine pod utjecajem čovjeka sve su važniji problem današnjice
- tri sustava koja utječu na promjenu okoliša:
 1. stanovništvo
 2. tehnologija
 3. organizacija društva i prostora
- stariji oblici industrije postaju čišći, a noviji se rade po većim ekološkim standardima
 - primjetno u razvijenim zemljama – recikliranje otpada, racionalno korištenje vode

NAJVEĆI ZAGAĐIVAČI

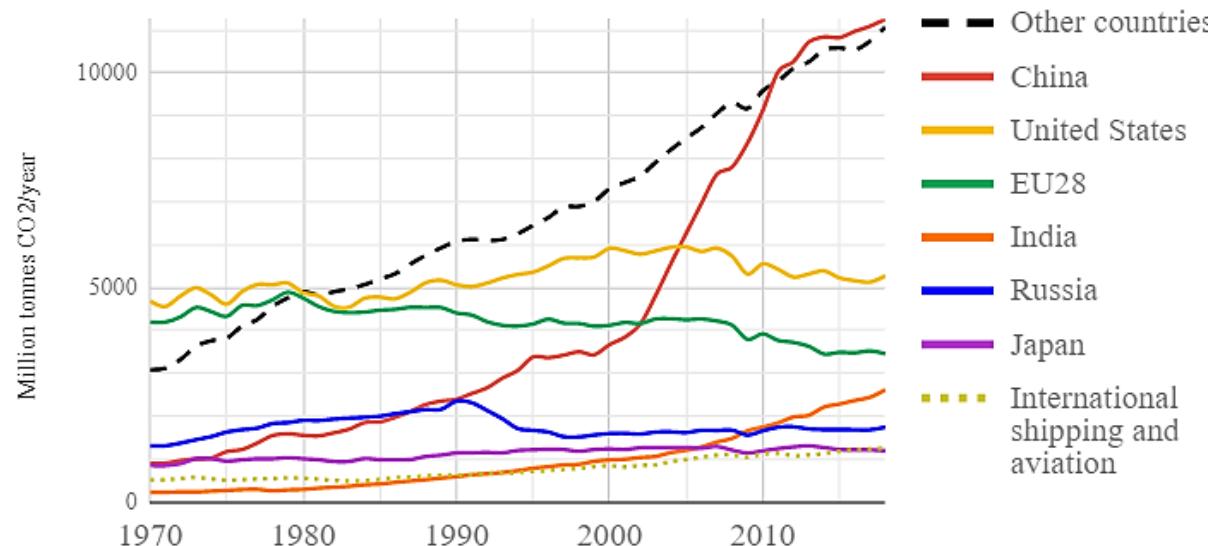
- kisele kiše, ozonske rupe i **učinak staklenika** – posljedice suvremenog onečišćenja okoliša
- **Montrealski sporazum** sklopljen radi sprječavanje uništavanja ozona i **Kyoto protokol** – za usporavanje globalnog zatopljenja

NAJVEĆI ZAGAĐIVAČI

- **CO₂ – ugljik dioksid** – glavni zagađivač u svijetu, nastaje izgaranjem fosilnih goriva i krivac je za efekt staklenika
 - godišnje raste emisija CO₂ u svim zemljama svijeta, a polovicu proizvedu visokorazvijene zemlje (**14 puta više po stanovniku** od nisko i srednje razvijenih zemalja)
 - **najveći zagađivači:** Kina (27% svjetske emisije), SAD (15%), Indija (7%), Rusija (5%) i Japan (3%)

World fossil carbon dioxide emission 1970-2018

Who emits the most CO₂?

Global carbon dioxide (CO₂) emissions were 36.2 billion tonnes in 2017.

Asia

19 billion tonnes CO₂
53% global emissions

China

9.8 billion tonnes CO₂
27% global emissions

Japan
1.2 billion tonnes
3.3%

Saudi Arabia
635 million tonnes
1.8%

Thailand
331M tonnes
0.9%

UAE
232M tonnes
0.6%

Pakistan
199M tonnes
0.55%

Vietnam
199M tonnes
0.55%

Iraq
194M tonnes
0.54%

Kazakhstan

293M tonnes

0.8%

Canada
573M tonnes
1.6%

Mexico
490M tonnes
1.4%

South Africa
456M tonnes
1.3%

Nigeria
107M tonnes
0.3%

Brazil
476M tonnes
1.3%

Iran
672 million tonnes
1.9%

Indonesia
489 million tonnes
1.4%

Taiwan
272M tonnes
0.8%

Philippines
126M tonnes
0.35%

Egypt
125M tonnes
0.3%

Malaysia
104M tonnes
0.3%

Algeria
151M tonnes (0.4%)

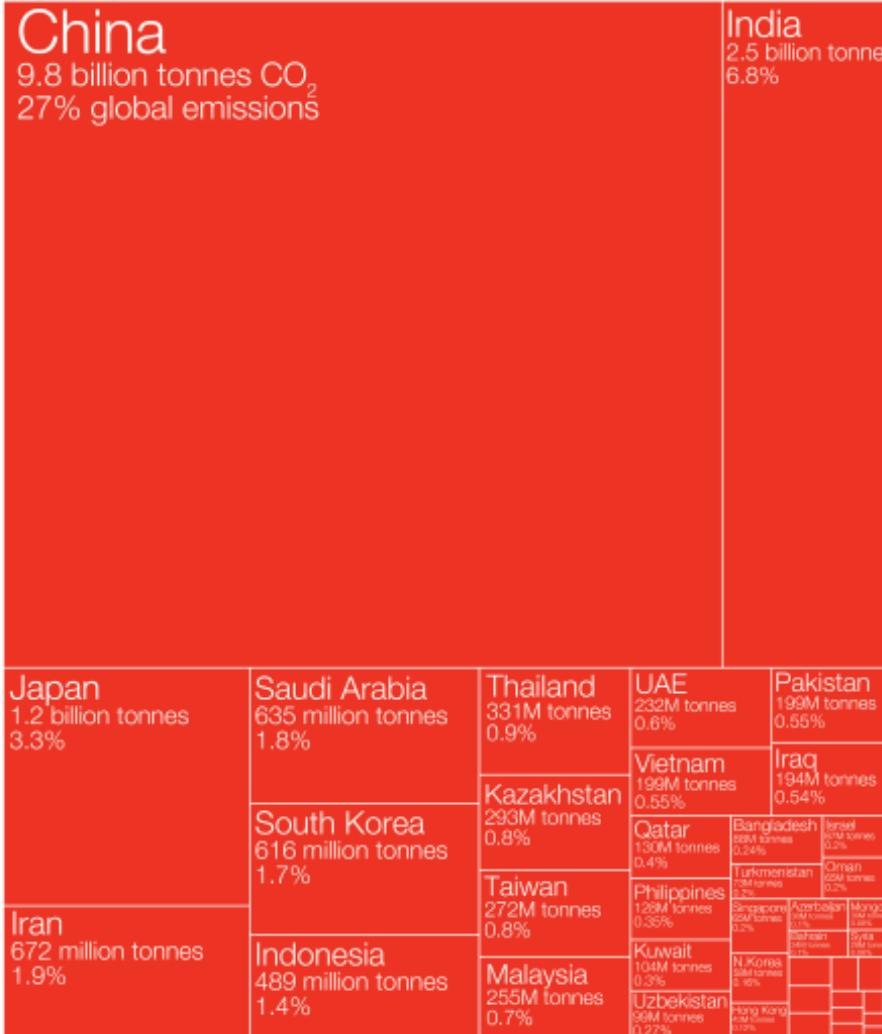
Argentina
204M tonnes (0.6%)

Venezuela
219M tonnes
0.6%

Chile
160M tonnes
0.4%

Australia
414M t
1.1%

International aviation
& shipping
1.15 billion tonnes
3.2%

North America

6.5 billion tonnes CO₂
18% global emissions

USA

5.3 billion tonnes CO₂
15% global emissions

South Africa
456M tonnes
1.3%

Nigeria
107M tonnes
0.3%

Morocco
63M tonnes (0.17%)

Brazil
476M tonnes
1.3%

Argentina
204M tonnes (0.6%)

International aviation
& shipping
1.15 billion tonnes
3.2%

Egypt
219M tonnes
0.6%

Venezuela
160M tonnes
0.4%

Algeria
151M tonnes (0.4%)

Chile
160M tonnes
0.4%

Australia
414M t
1.1%

Colombia
160M tonnes
0.22%

Africa
1.3 billion tonnes CO₂
3.7% global emissions

South America
1.1 billion tonnes CO₂
3.2% global emissions

Oceania
0.5 billion tonnes CO₂
1.3% global emissions

Europe

6.1 billion tonnes CO₂
17% global emissions

EU-28

3.5 billion tonnes CO₂
9.8% global emissions

Canada
573M tonnes
1.6%

Mexico
490M tonnes
1.4%

Honduras
107M tonnes
0.3%

Greece
63M tonnes
0.2%

International aviation
& shipping
1.15 billion tonnes
3.2%

Belarus (61M t)
Serbia (60M t)
Norway (58M t)

South Africa
456M tonnes
1.3%

Nigeria
107M tonnes
0.3%

Morocco
63M tonnes (0.17%)

Brazil
476M tonnes
1.3%

Argentina
204M tonnes (0.6%)

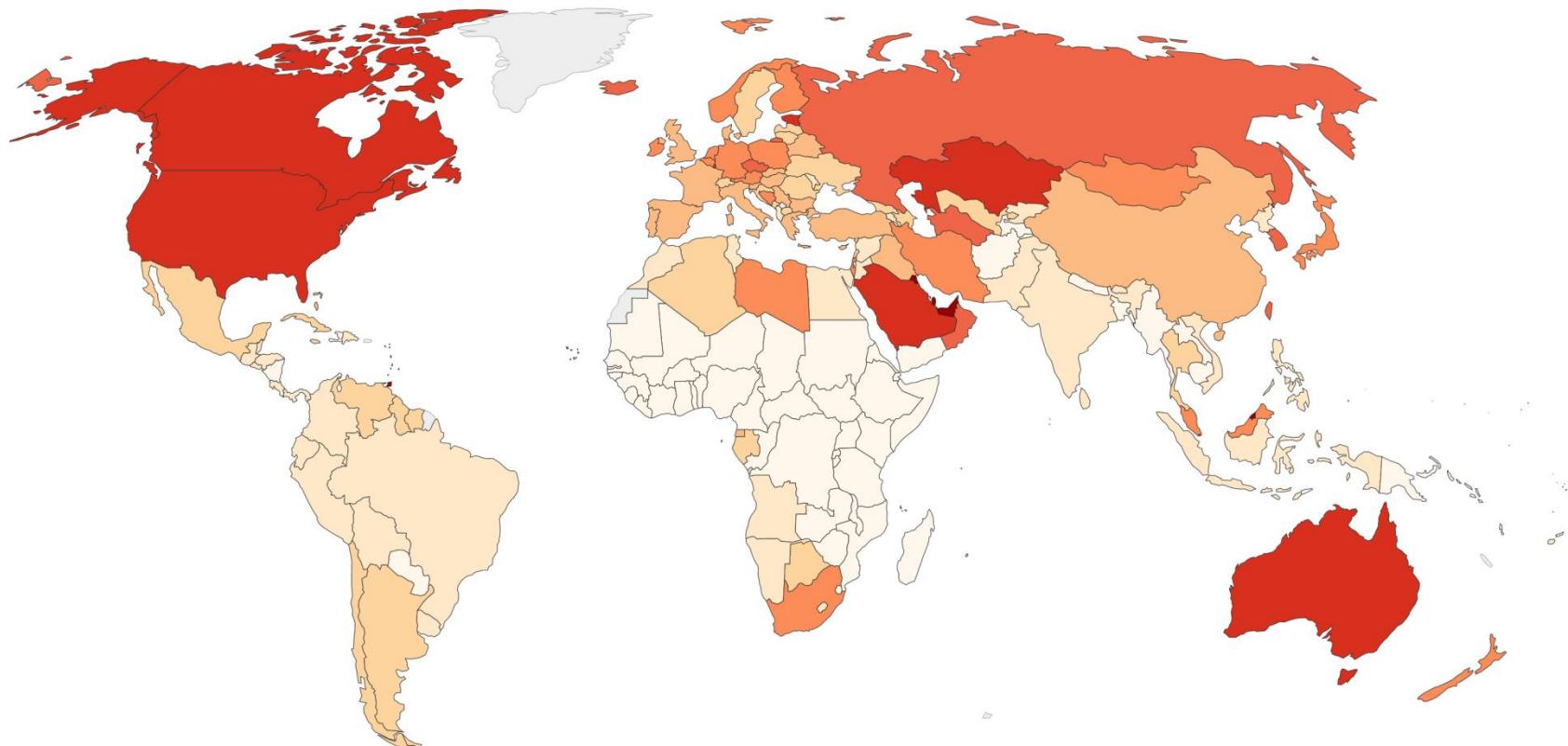
International aviation
& shipping
1.15 billion tonnes
3.2%

South America
1.1 billion tonnes CO₂
3.2% global emissions

Oceania
0.5 billion tonnes CO₂
1.3% global emissions

CO₂ emissions per capita, 2017

Average carbon dioxide (CO₂) emissions per capita measured in tonnes per year.

Source: OWID based on CDIAC; Global Carbon Project; Gapminder & UN
OurWorldInData.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions/ • CC BY

NAJVEĆI ZAGAĐIVAČI - GRADOVI

- siromašni gradovi imaju puno više ekoloških problema nego razvijeni
 - **kineski industrijski gradovi** prednjače u zagađenosti zraka
 - *npr. Chongqing (10 mil) ima 10 puta zagađeniji zrak od New Yorka (21,9 mil), Londona (12,3 mil) ili Tokija (33,8 mil) – br. st. za metropolitanska područja*

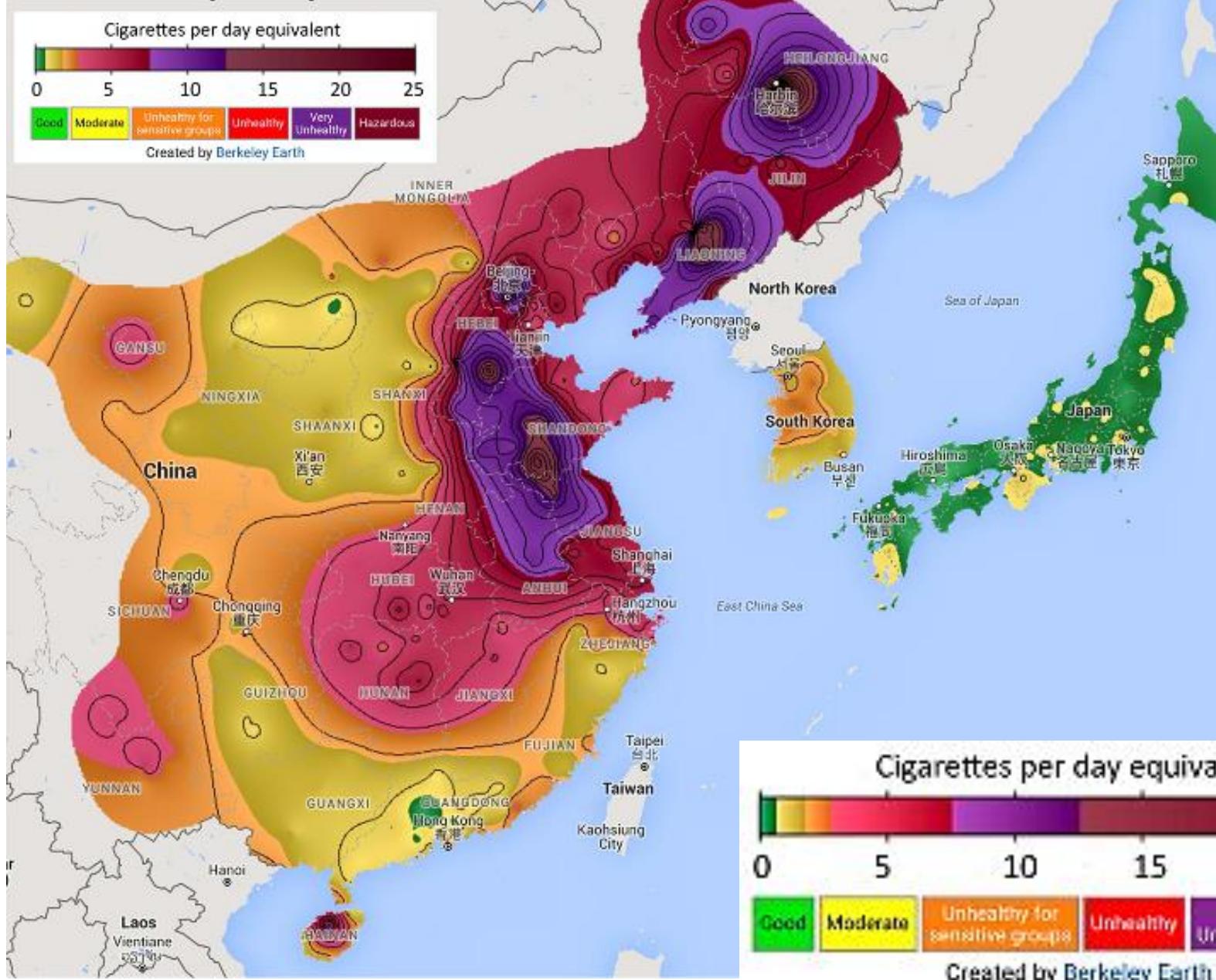
Peking sa smogom

Peking bez smoga

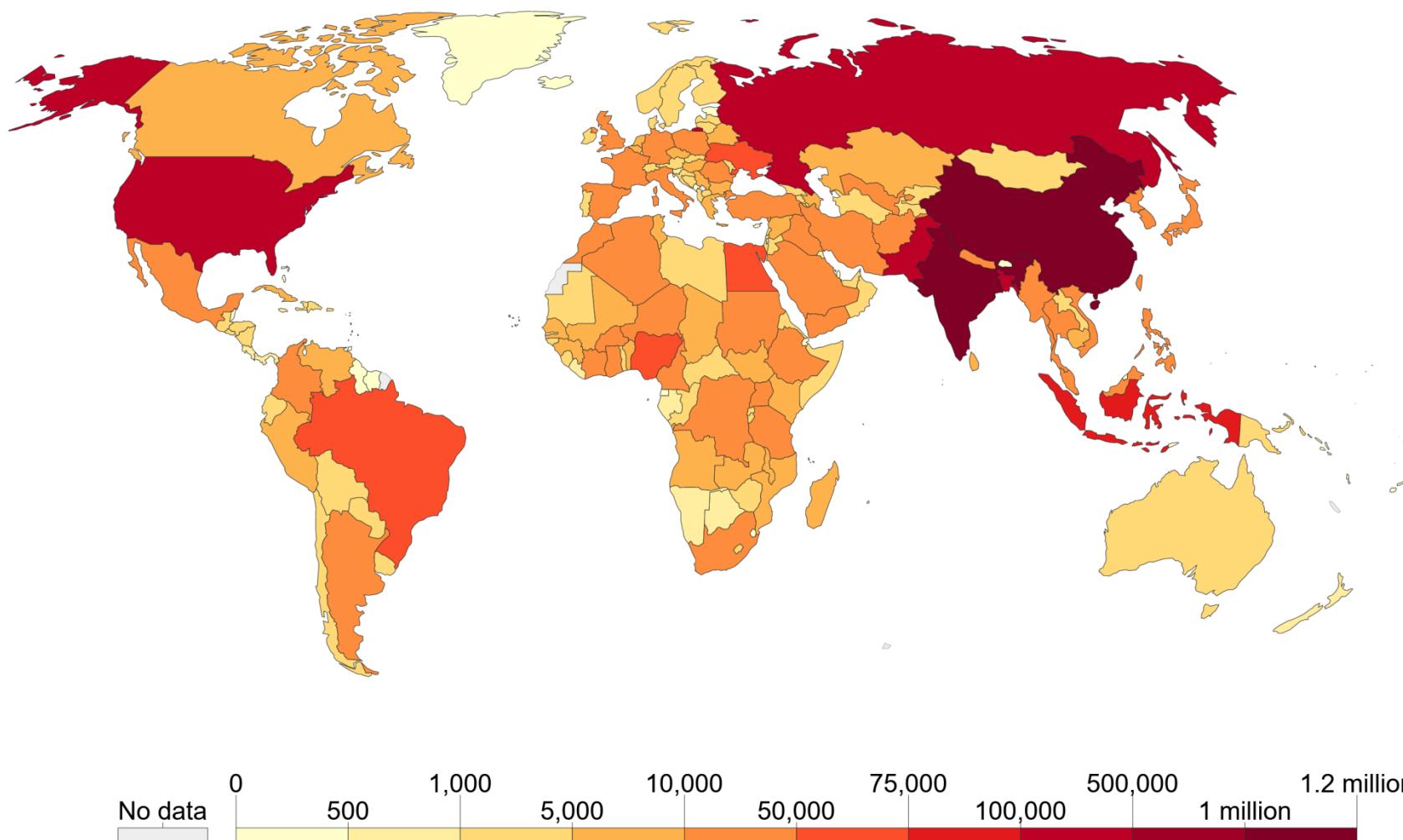

Air Pollution (PM2.5) on 13 Dec 2015

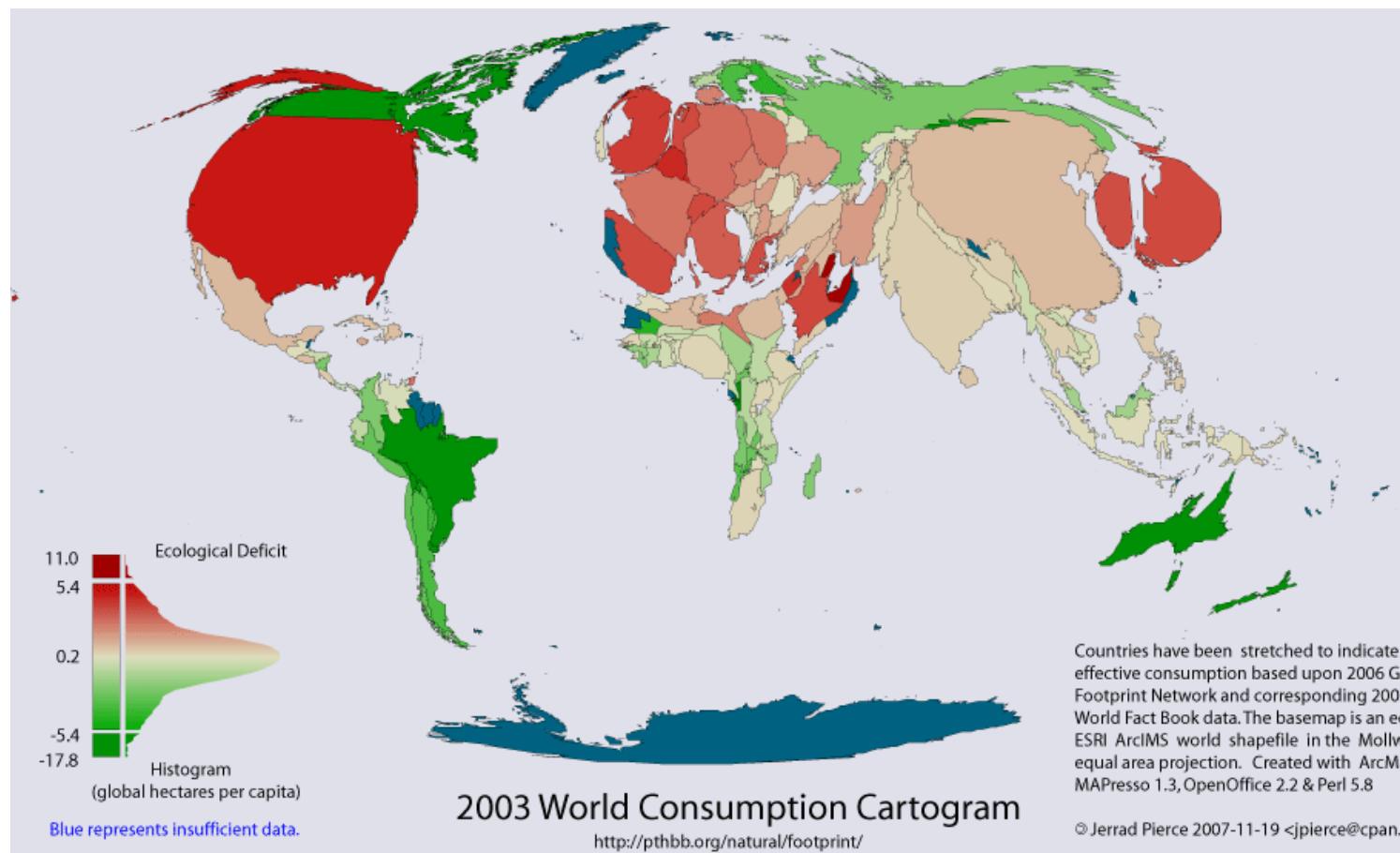
Number of deaths from outdoor air pollution, 2016

Absolute number of premature deaths by country attributed to ambient (outdoor) air pollution of particulate matter (PM) and ozone (O_3).

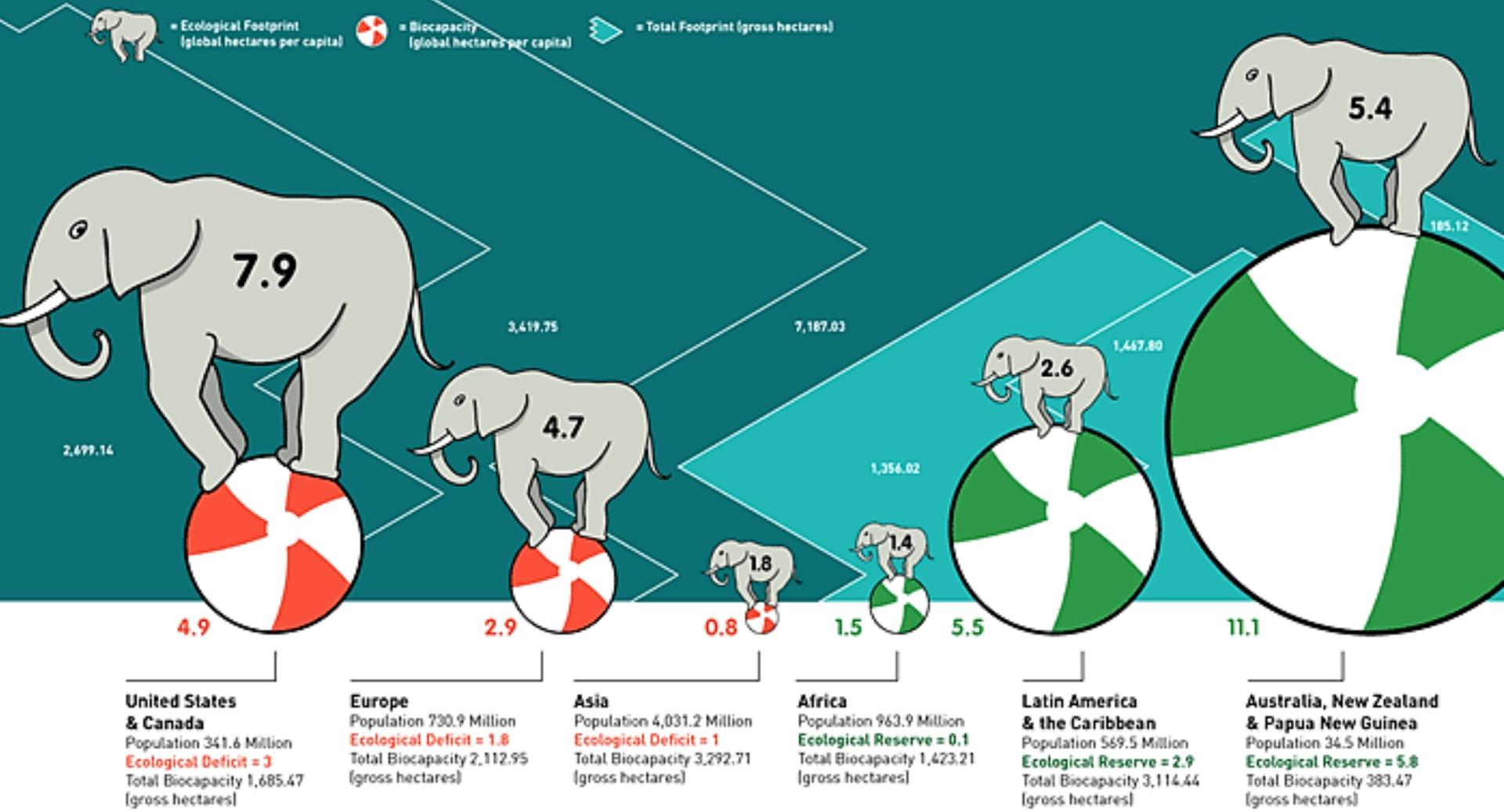

TEŽNJA PREMA ODRŽIVOM RAZVOJU

- **KONCEPT ODRŽIVOГ RAZVOЈА** teži poticanju onog razvoja kojim se ne uništava prirodna i društvena okolina
- koncept održivog razvoja se zalaže za **srednji put** – poticati razvoj kojim se mijenja okolina ali u podnošljivoj, održivoj i obnovljivoj mjeri

BALANCING ACT

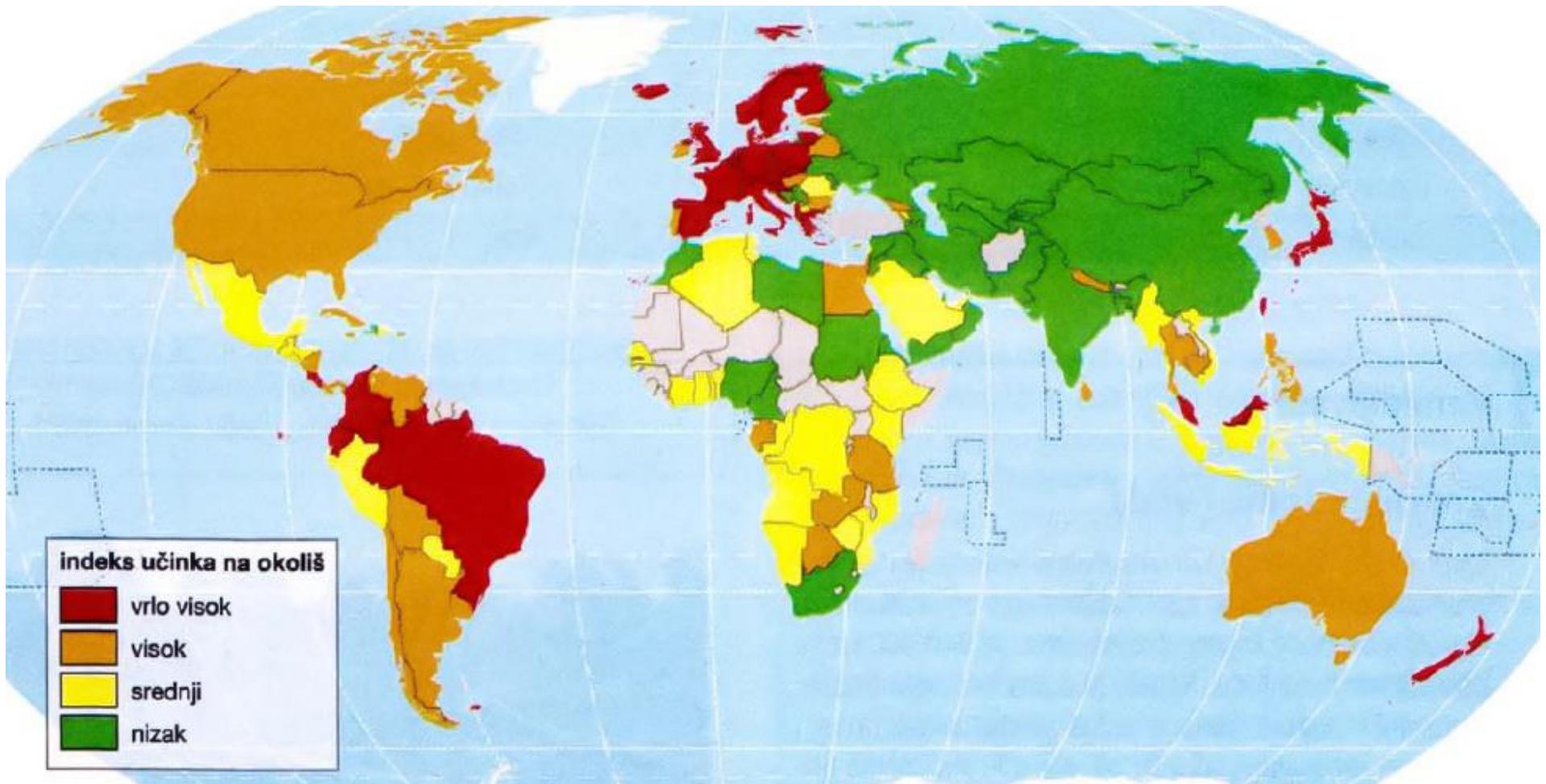
TEŽNJA PREMA ODRŽIVOM RAZVOJU

- EKOloškoEKOnomska učinkovitost – naglasak se stavlja na ekonomskoj isplativosti ekološkog gospodarenja
 - podrazumijeva ostvarivanje zarade i čuvanje okoliša za novo stjecanje zarade

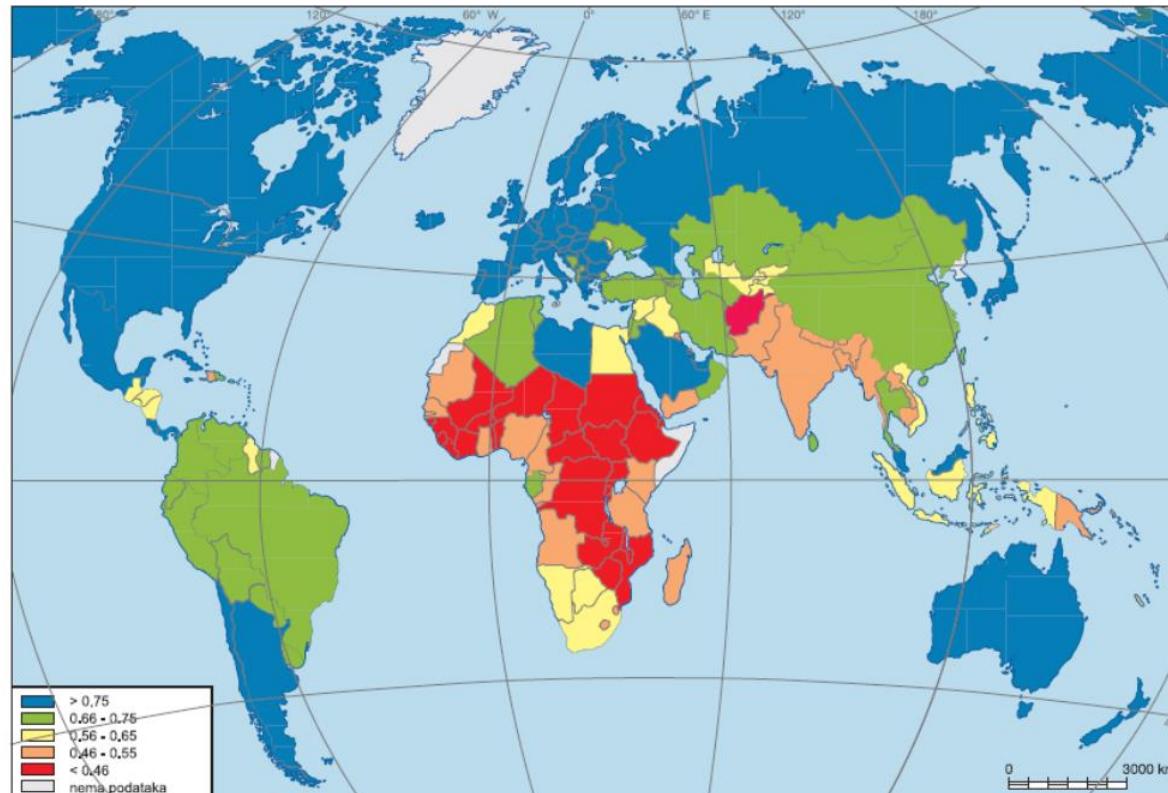
EPI indeks

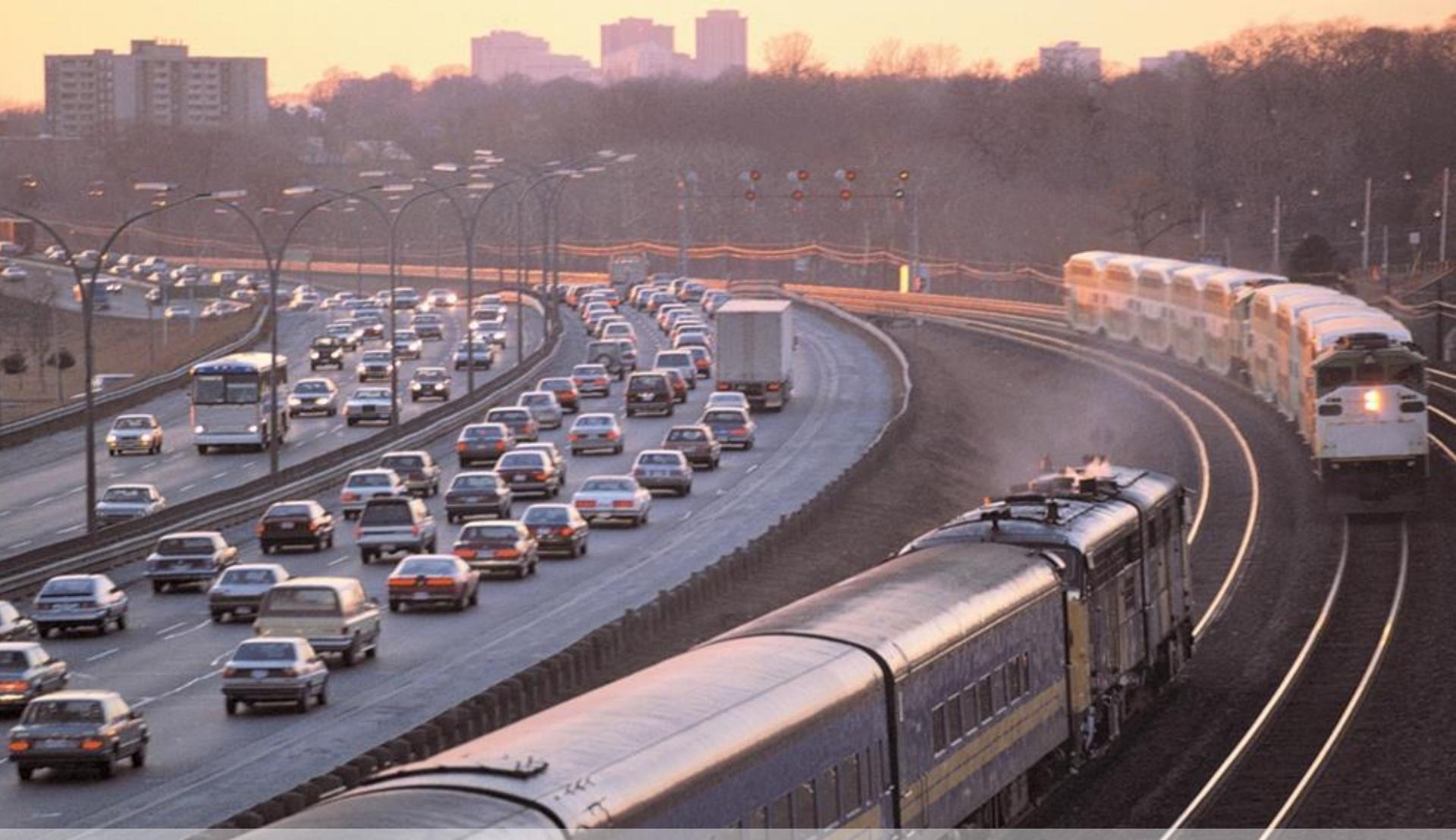
- **indeks učinka na okoliš** (EPI indeks) – stanje okoliša, utjecaj voda na ljudsko zdravlje, utjecaj aeropolucije – **22 pokazatelja po kojima se mjeri** – najveći ima Švicarska, zatim Luxemburg, Australija, Singapur; Hrvatska je na 41. mjestu

HDI indeks – indeks društvenog razvoja

- **HDI** (human development index) – sustav rangiranja država koji proizlazi iz **stupnja obrazovanja, očekivanog trajanja života i dohotka po stanovniku** (*izražen prema kupovnoj moći*)
- mjerilo: min. 0,001 – nerazvijene zemlje i max. 1 – razvijene zemlje)
- Hrvatska je na 45. mjestu prema HDI (2017. g)
 - *Slovenija – 25., BiH – 81.; Srbija – 66.*

**ULOGA PROMETA I
RAST GRADOVA**

PROMET I VRSTE PROMETA

PROMET je prijevoz ljudi, robe, energije i informacija s jednog mesta na drugo

- **VRSTE PROMETA**: cestovni, željeznički, riječni, cjevovodni, pomorski, zračni i telekomunikacijski

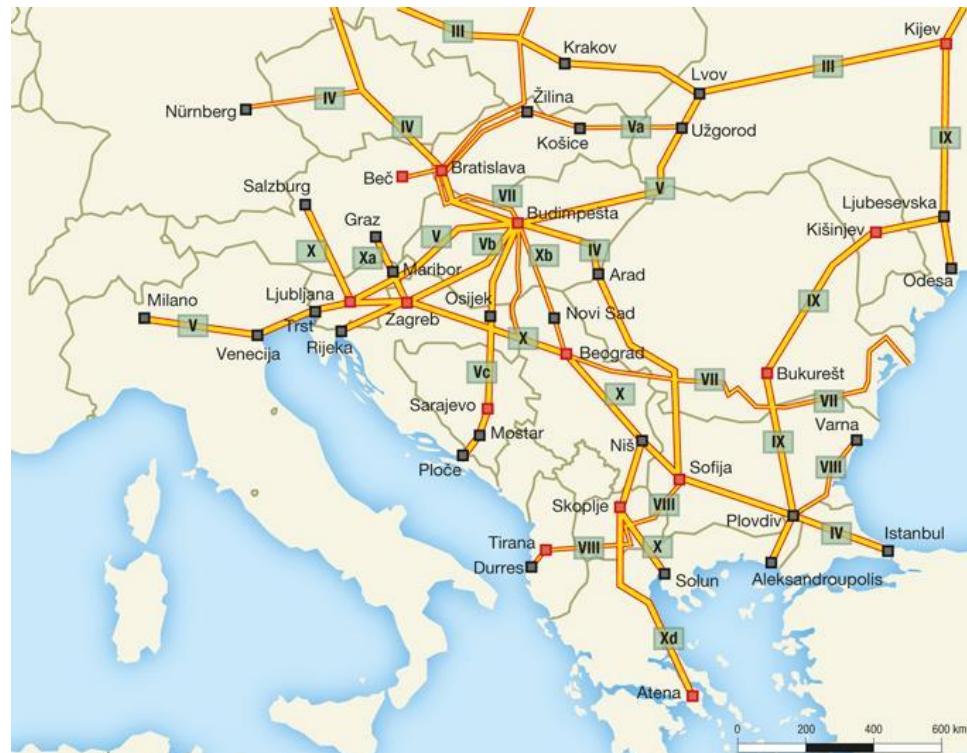
RAST CESTOVNOG I ZRAČNOG PROMETA

- međuzavisnost razvoja prometa i gospodarstva
- **etape razvoja prijevoza:**
 1. **kolski** prijevoz konjima (do sredine 19. st.), usporedno raste pomorski i riječni promet
 2. **željeznički** promet (od polovice 19. st)
 3. **cestovni automobilski** promet (od 1920-ih godina) – opada važnost kolskog i željezničkog
 4. **zračni i telekomunikacijski** promet (od 1950-ih godina)
- etape razvoja prometa prate etape razvoja gospodarstva

KOMBINIRANI PROMETNI SUSTAVI

- neki oblici prometa se osuvremenjuju – posebno željeznica
- stvara se **sustav kombiniranog prijevoza** – prometni koridori kojima usporedno teče više vrsta prometa (cestovni, željeznički, riječni...)
- međunarodna suradnja u izgradnji prometne mreže
- paneuropski pravci – X, VII, Vb i Vc bitni za Hrvatsku

Paneuropski prometni pravci

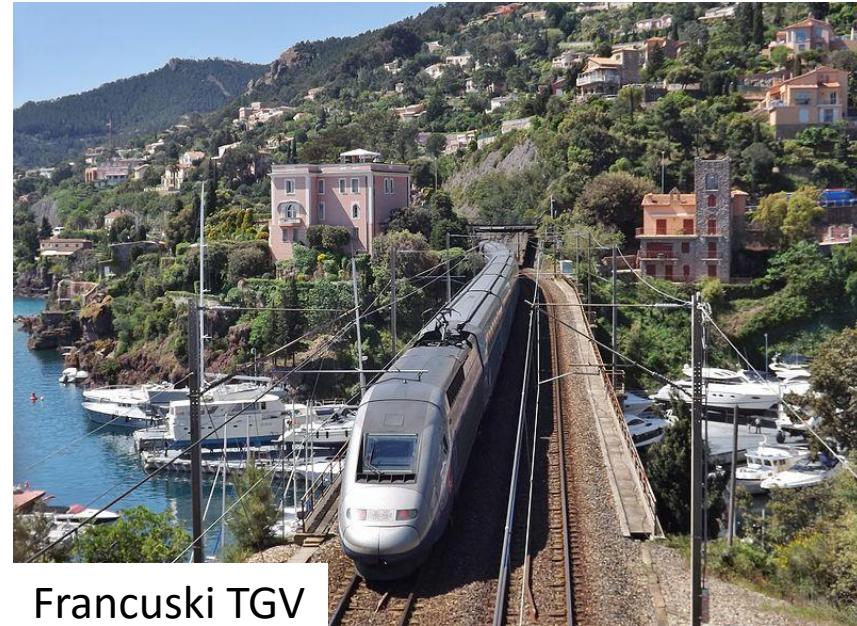

paneuropski koridori koji prolaze Hrvatskom:

- X** (Salzburg – Zagreb – Beograd – Solun)
- Vb** (Budimpešta – Zagreb – Rijeka)
- Vc** (Budimpešta – Osijek – Sarajevo – Ploče)
- VII** – rijeka Dunav (do Crnog mora)

RAZVOJ ZRAČNOG PROMETA I BRZIH VLAKOVA

- veliki rast **zračnog prometa** – broj putnika prevezenih zrakoplovom – 2012. – 2,9 mldr. putnika i oko 100 mil. tona robe
 - najprometnije su zračne luke **SAD-a** i **Kine**; a najveći porast bilježe zračne luke **Kine, Indije i UAE-a**
 - najprometnija zračna luka je **Atlanta** (SAD), **Bejing** (Kina) i **London**
- željeznički promet – superbrzi vlakovi za prijevoz putnika – francuski **TGV** i japanski **shinkansen**

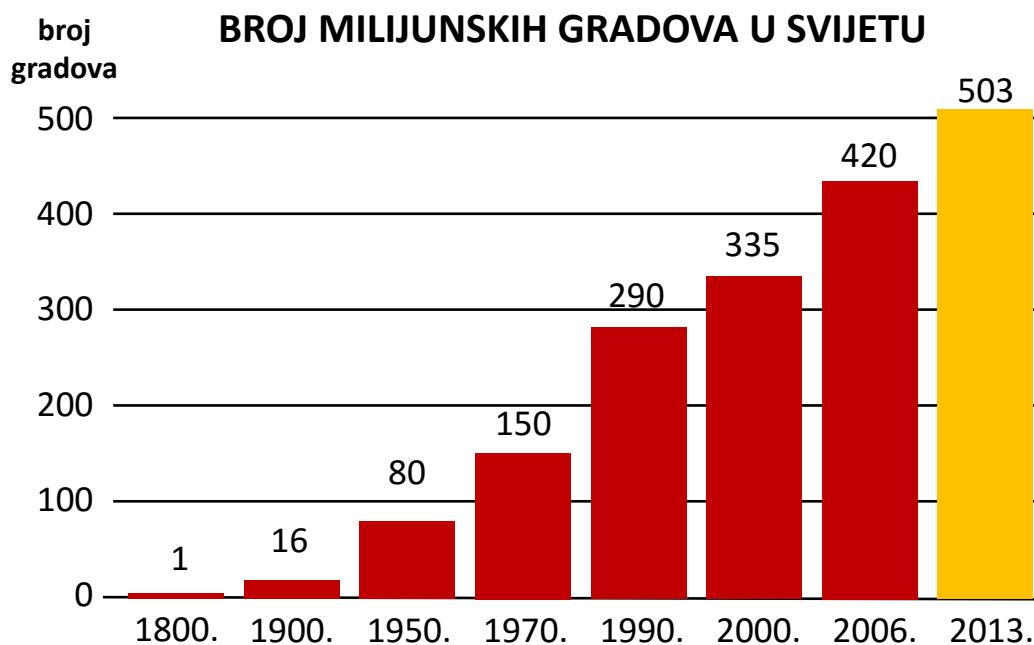

Heathrow (London) najveća zračna luka Europe

URBANIZACIJA KAO POSLJEDICA RAZVOJA PROMETA

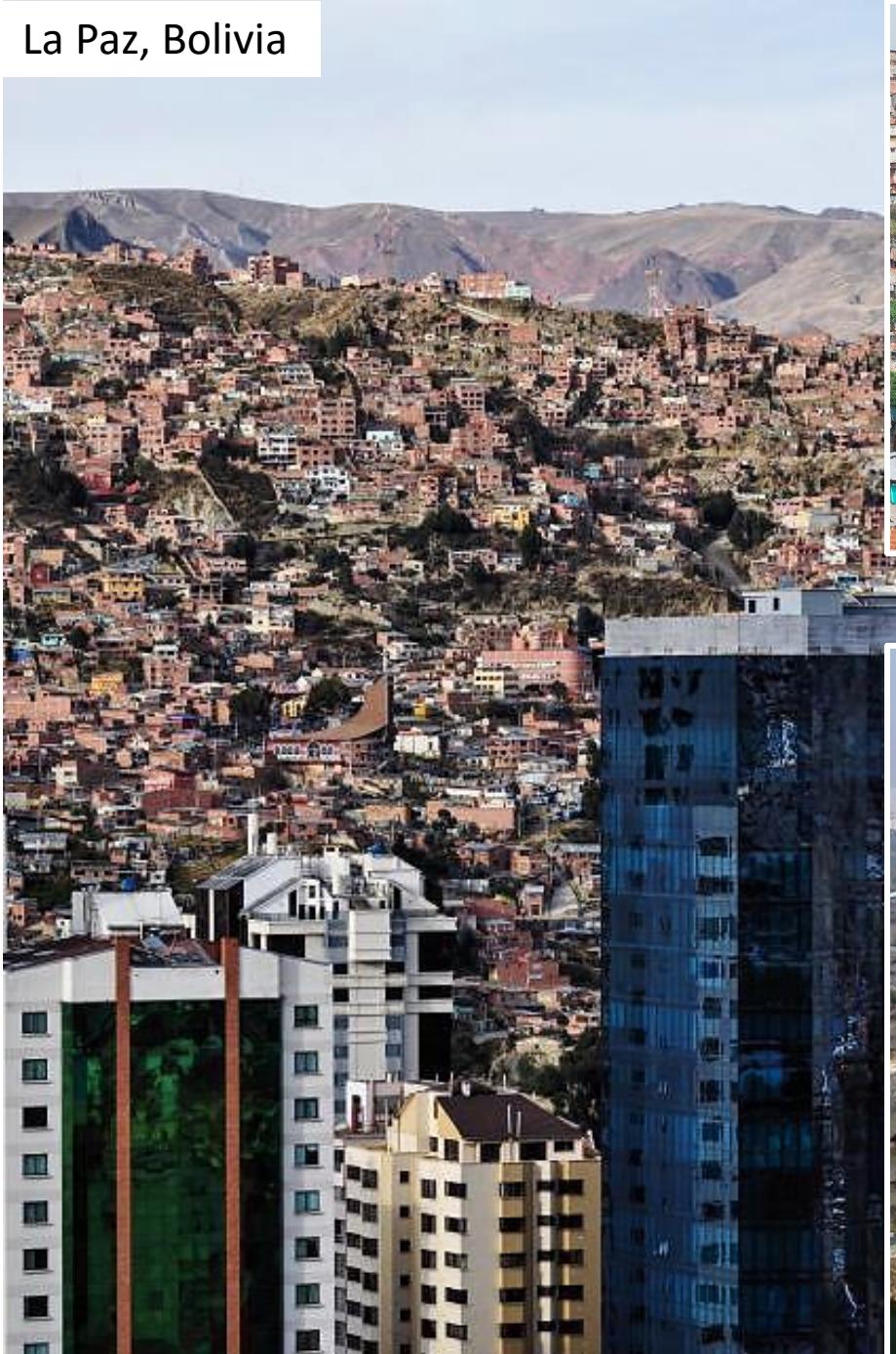
- razvoj prometa ubrzao je proces **urbanizacije**
- gradovi rastu na križištima prometnih pravaca, a kasnije sami gradovi privlače gradnju prometnica, zračnih i pomorskih luka
- razina urbanizacije povezana je s **tercijarizacijom društva** – sve više ljudi radi u uslužnim djelatnostima – druga polovica 20. st
 - primarne (5%), sekundarne (20%), tercijarne i kvartarne (75%)

URBANIZACIJA KAO POSLJEDICA RAZVOJA PROMETA

- proces urbanizacije **u slabije razvijenim zemljama** odvija se brže od ekonomskog razvoja država jer **siromašno stanovništvo** iz provincije seli u gradove radi posla
 - subsaharska Afrika, južna i jugoistočna Azija i Latinska Amerika
 - nastaju **slumovi** – područja neplanske gradnje bez komunalne infrastrukture (uz velike gradove)
- **monocentrični prostorni razvoj** – rast broja stanovnika glavnog grada (ili nekoliko većih gradova) – tipičan za slabije razvijene zemlje
- **policentrični prostorni razvoj** – kada se svi dijelovi države razvijaju jednako

La Paz, Bolivia

Caracas, Venezuela

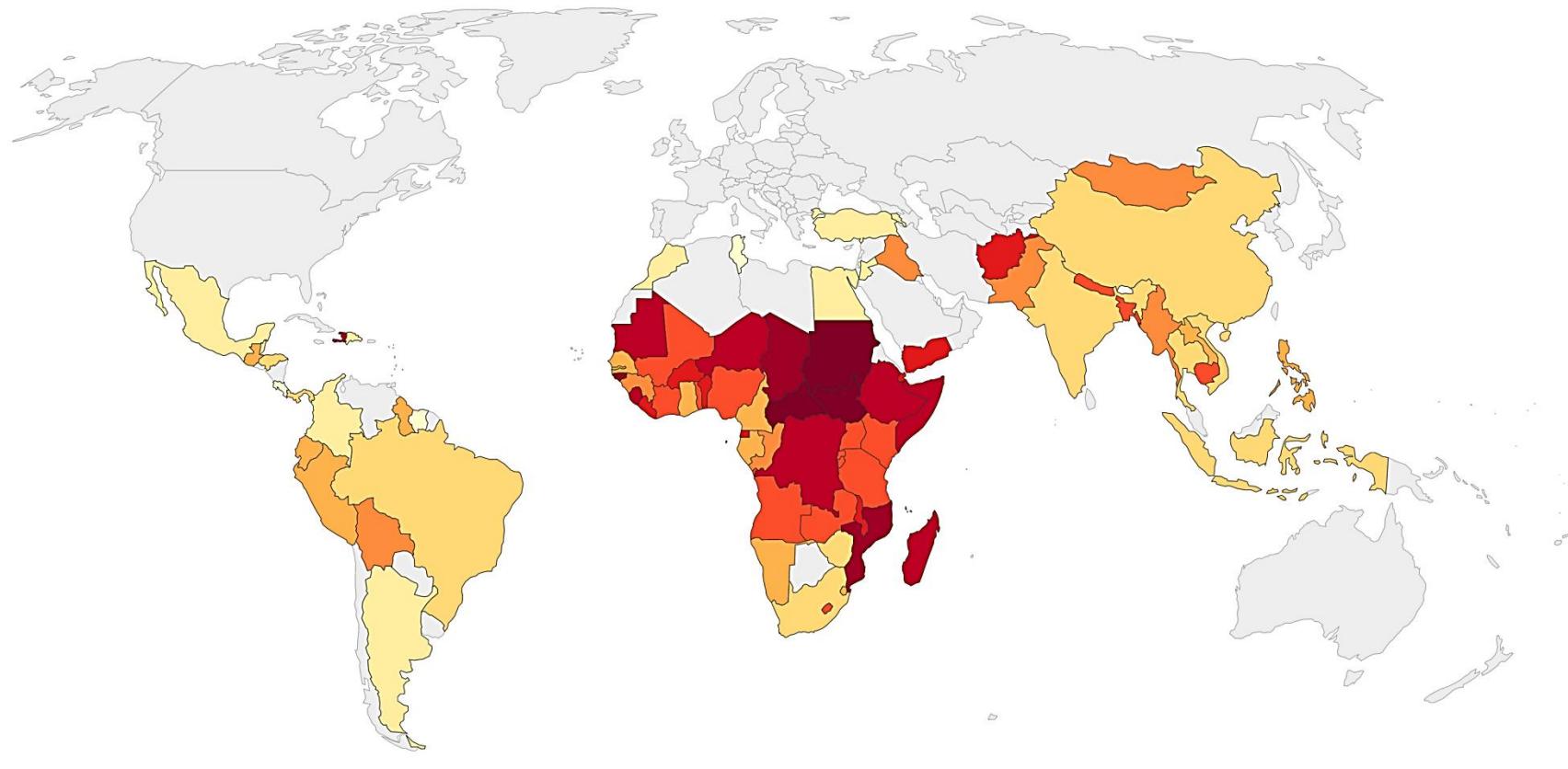

Dhaka, Bangladeš

Share of urban population living in slums, 2014

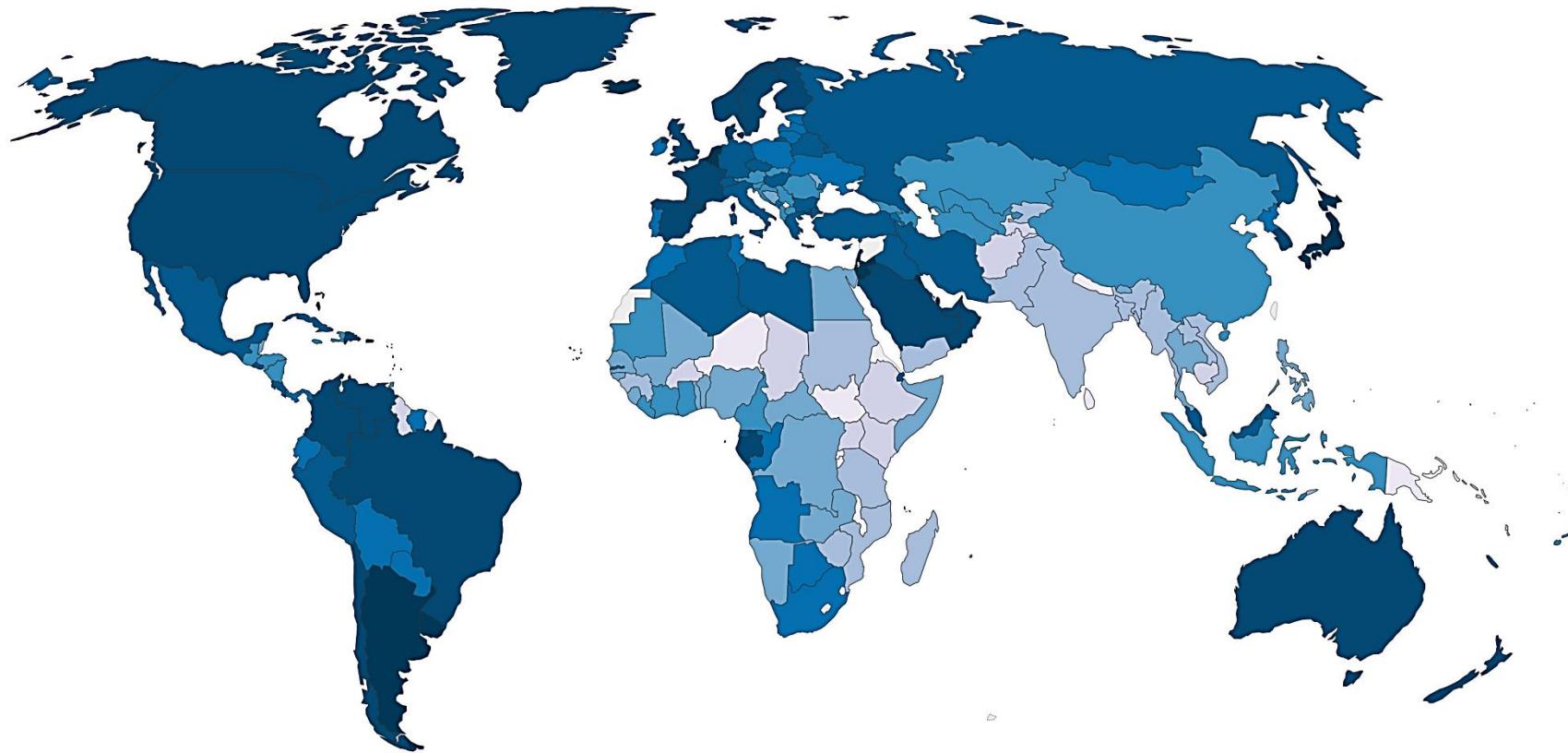
Population living in slums is the proportion of the urban population living in slum households. A slum household is defined as a group of individuals living under the same roof lacking one or more of the following conditions: access to improved water, access to improved sanitation, sufficient living area, and durability of housing.

UDIO STANOVNIŠTVA KOJE ŽIVI U SLUMOVIMA (*u odnosu na ukupno gradsko stanovništvo*)

Share of the total population living in urban areas, 2017

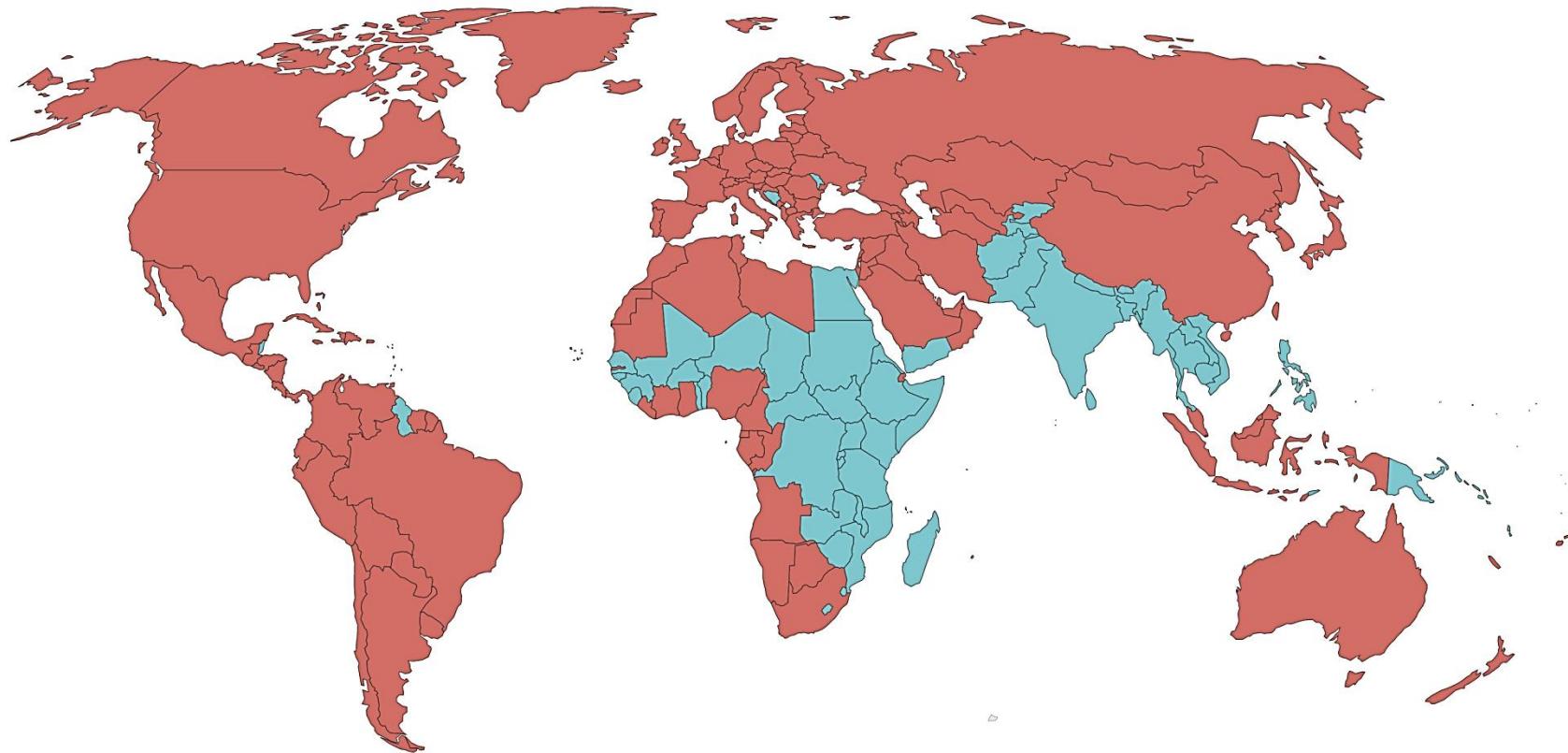
Proportion of the total population who live in urban areas.

UDIO STANOVNIŠTVA KOJE ŽIVI U URBANIM PODRUČJIMA (u odnosu na ukupno stanovništvo)

Do more people live in urban or rural areas?, 2018

Share of the population which live in urban versus rural areas. Here, 'majority urban' indicates more than 50 percent of the population live in urban centres; 'majority rural' indicates less than 50 percent. Urban populations are defined based on the definition of urban areas by national statistical offices. This is based on estimates to 2016, combined with UN projections to 2050.

No data

Majority rural

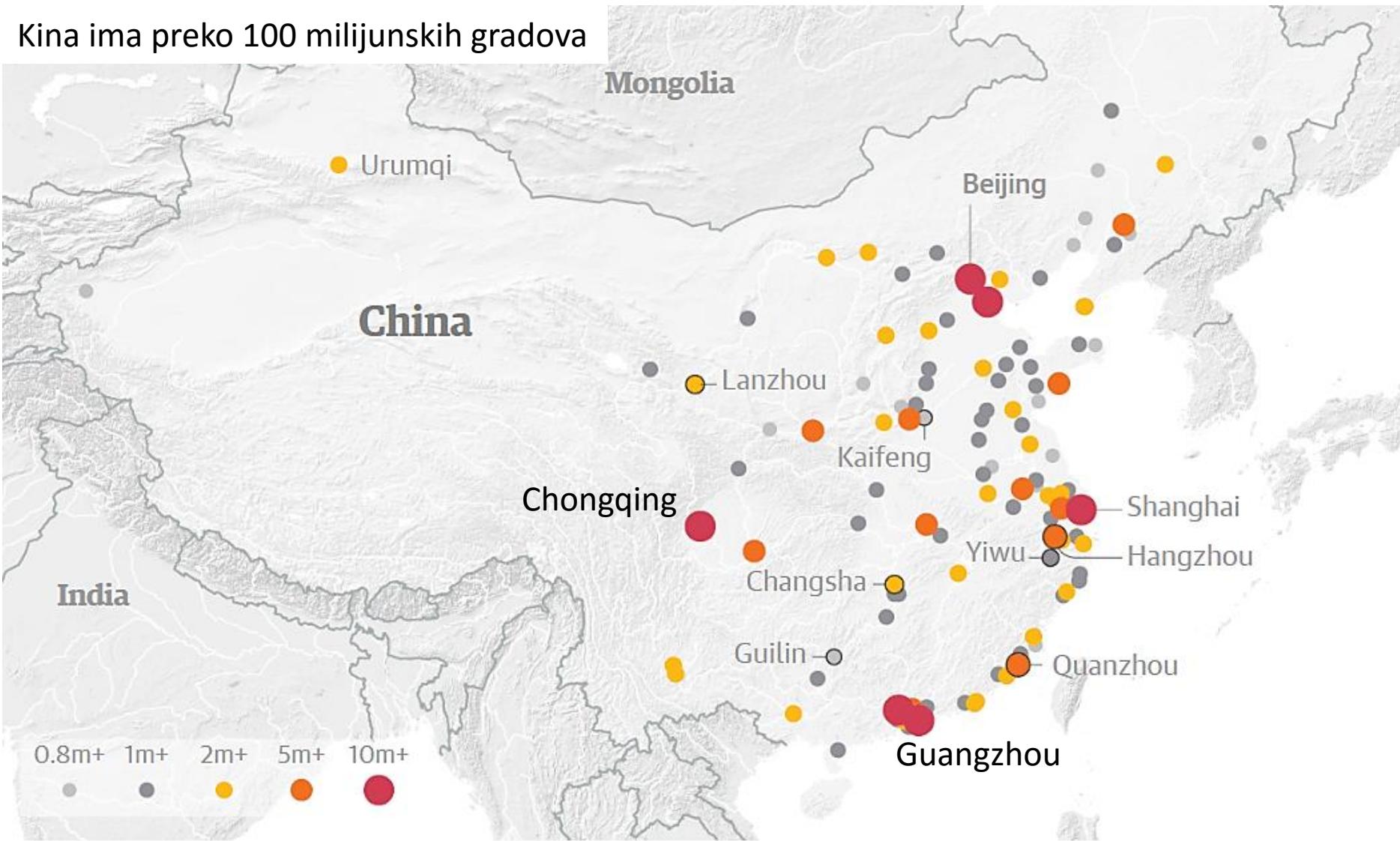
Majority urban

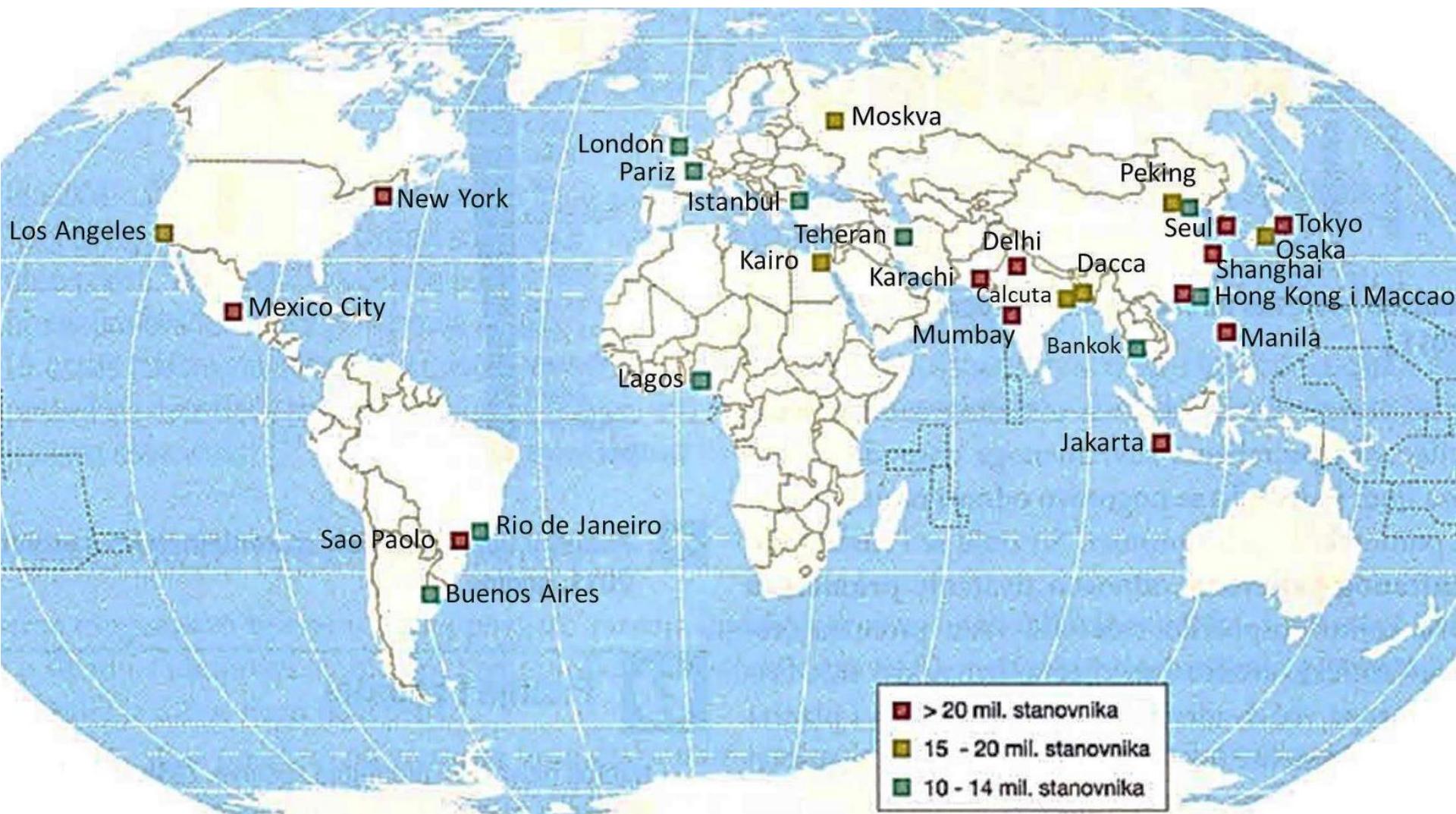
- **sve manje ruralnog stanovništva** – svjetski prosjek oko 50%
- razvijene zemlje < 20%; srednje razvijene oko 50%; nerazvijene oko 70% ruralno st.
- procjena 2020. – 40% ruralno, 60% urbano

MEGAGRADOVI (MEGALOPOLIS)

- **MEGAGRADOVI** – gradovi s više od 10 mil. stanovnika – 2013. ih je bilo 28
 - najveći megalopolis **Tokyo** – oko 35 mil. st (*zajedno s Yokohamom, Kawaskijem, Saitamom i drugima*)
 - 2. Guangzhou** (26,4 mil.) – Kina
 - 3. Jakarta** (26 mil.) – Indonezija
 - 4. Shanghai** (26 mil) – Kina
 - 5. Seul** (26 mil) – J. Koreja

Kina ima preko 100 milijunskih gradova

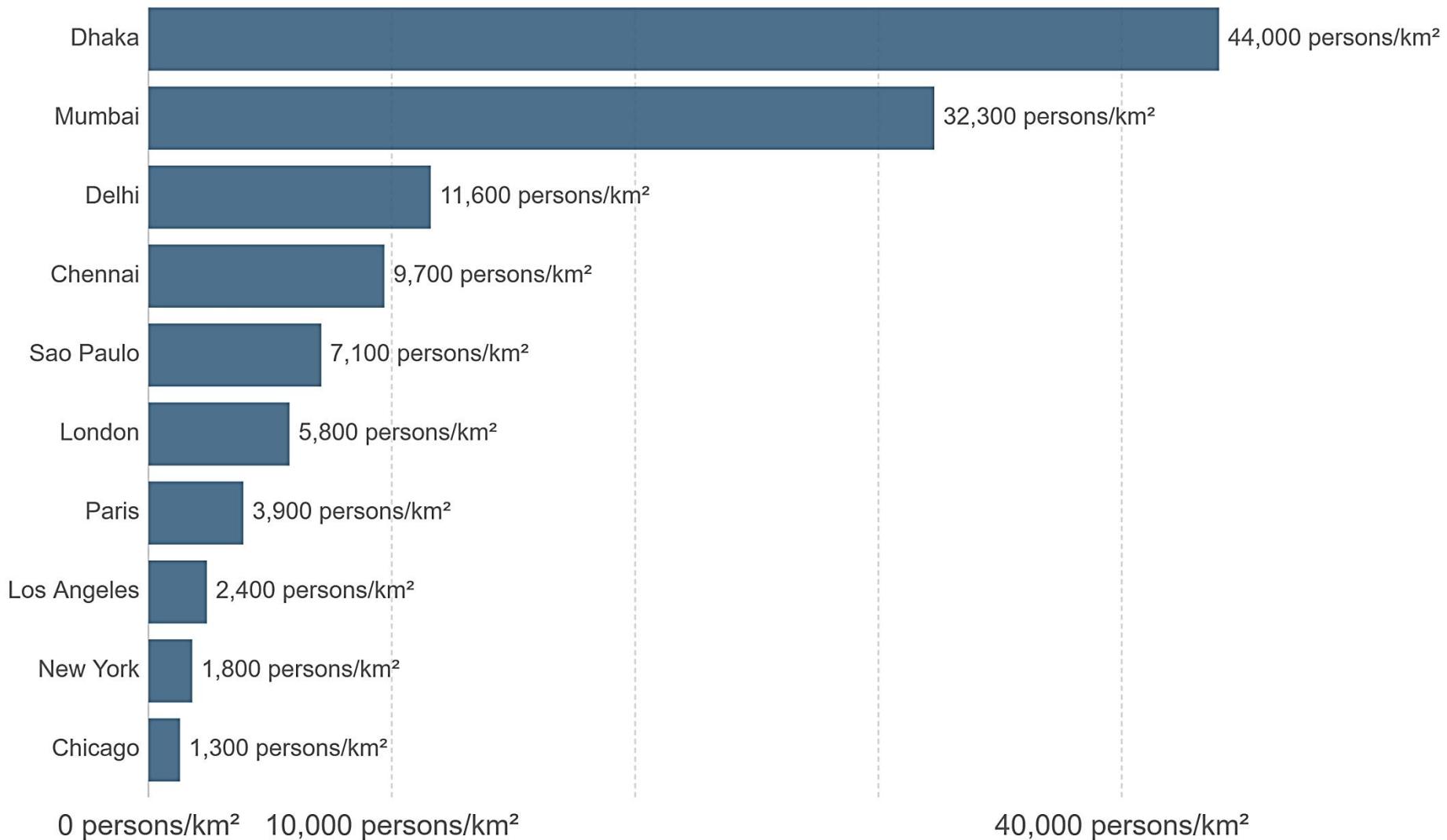

Prostorni raspored megogradova u svijetu (2013.)

Population density by city, 2014

Population density for the world's largest 100 cities (based on total population). Population density is measured as the number of people per square kilometre (km^2).

10 NAJGUŠĆE NASELJENIH GRADOVA